

Ευρωπαϊκή
Επιτροπή

ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ
**ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
COM(2017) 206 της 26ης Απριλίου 2017

Rue de la Loi / Wetstraat, 200
1040 Bruxelles/Brussels
+32 2 299 11 11

Βάλντις Ντομπρόβσκις

Αντιπρόεδρος της Επιτροπής αρμόδιος για το ευρώ και τον κοινωνικό διάλογο, καθώς και για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και την ένωση κεφαλαιαγορών

Μαριάν Τίσεν

Επίτροπος για την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις, τις δεξιότητες και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού

Πρόλογος

Την 1η Μαρτίου 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη λευκή βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης. Η λευκή βίβλος σηματοδότησε την αφετηρία μιας ευρείας συζήτησης για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 27 κράτη μέλη.

Στις 25 Μαρτίου 2017, με την ευκαιρία της εξηκοστής επετείου της Ευρώπης, η διακήρυξη της Ρώμης διατυπώνει τη δέσμευση: «Επιθυμούμε μια Ένωση όπου οι πολίτες της θα έχουν νέες ευκαιρίες για πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση». Τις τελευταίες έξι δεκαετίες, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σημείωσε μεγάλη επιτυχία στη δημιουργία αυτών των ευκαιριών για όλους τους πολίτες και τη βελτίωση των κοινωνικών προτύπων προς όφελος όλων των κρατών μελών ανεξαιρέτως.

Ωστόσο, παρά τα εξαιρετικά επιτεύγματα, οι προκλήσεις παραμένουν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η οικονομική κρίση άφησε βαθιά τα σημάδια της στις ζωές των ανθρώπων και στις κοινωνίες μας. Οι πολίτες προβληματίζονται αν τα οφέλη και οι προκλήσεις που προκύπτουν από τις ανοικτές αγορές και κοινωνίες, από την καινοτομία και τις αλλαγές στην τεχνολογία, κατανέμονται ισότιμα. Η εμπιστοσύνη τους στην ικανότητα της Ευρώπης να διαμορφώσει το μέλλον και να δημιουργήσει δίκαιες και ευημερούσες κοινωνίες έχει διαβρωθεί.

Οι κοινές μας κοινωνικές προσδοκίες είναι ο τρόπος να ανακτήσουμε τη στήριξη και να πάρουμε τον έλεγχο του μέλλοντός μας. Η Ευρώπη έχει τις δικαιότερες κοινωνίες στον κόσμο —μια πραγματικότητα στην οποία αποδίδεται ύψιστη αξία σε ολόκληρη την

Ένωση. Μολονότι οι διαφορές στην οικονομική ανάπτυξη και τις κοινωνικές παραδόσεις μεταξύ των χωρών παραμένουν, έχουμε ολοένα και περισσότερο ενισχύσει τόσο τα ατομικά όσο και τα συλλογικά κοινωνικά δικαιώματα και βελτιώσει τη συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της ΕΕ έχει δοθεί ώθηση σε αποτελεσματικότερες πολιτικές και δικαιότερα κοινωνικά αποτελέσματα.

Όσον αφορά το μέλλον, η συζήτηση θα πρέπει να αφορά πώς θα προσαρμόσουμε τα κοινωνικά μας μοντέλα στις υφιστάμενες και τις μελλοντικές προκλήσεις και πώς θα τονώσουμε το κοινωνικό πνεύμα της Ευρώπης. Το παρόν έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης αποτελεί τη συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην συζήτηση αυτή. Παρουσιάζει τις τάσεις και τις προκλήσεις και, το σημαντικότερο, ανοίγει δρόμους για το πώς μπορούν να πραγματοποιηθούν οι προσδοκίες μας, να ενδυναμωθεί η θέση των Ευρωπαίων στον κόσμο το 2025, και να γίνουν οι κοινωνίες μας ισχυρότερες και πιο προσαρμοστικές.

Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική βάση για μια κοινωνική Ευρώπη έχει σταθερά θεμέλια. Εκείνο που χρειαζόμαστε είναι να συμφωνήσουμε για τη μορφή που θα έχει στο μέλλον.

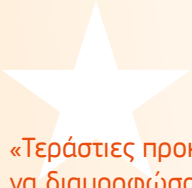
Έχουμε τόσο πολλά πράγματα για να αγωνιστούμε, αλλά και τόσο πολλά να σκεφτούμε.

26 Απριλίου 2017

«Σε αυτή την εποχή αλλαγών και έχοντας επίγνωση των ανησυχιών των πολιτών μας, δεσμευόμαστε ως προς το θεματολόγιο της Ρώμης και δηλώνουμε ότι θα καταβάλουμε προσπάθειες για να υλοποιήσουμε (...) μια κοινωνική Ευρώπη: μια Ένωση που θα εδράζεται στη βιώσιμη ανάπτυξη, θα προωθεί την οικονομική και κοινωνική πρόοδο αλλά και τη συνοχή και τη σύγκλιση, ενώ θα προστατεύει παράλληλα την ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς· μια Ένωση που θα λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων και τον βασικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι· μια Ένωση που θα προάγει την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών καθώς και τα δικαιώματα και τις ίσες ευκαιρίες για όλους· μια Ένωση που θα μάχεται την ανεργία, τις διακρίσεις, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια· μια Ένωση όπου οι νέοι θα λαμβάνουν την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση και κατάρτιση και θα μπορούν να σπουδάζουν και να αναζητούν εργασία σε όλη την ήπειρο· μια Ένωση που θα διατηρεί την πολιτιστική μας κληρονομιά και θα προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία.»

Διακήρυξη της Ρώμης, οι ηγέτες της ΕΕ, 25η Μαρτίου 2017

«Τεράστιες προκλήσεις μας περιμένουν. Είναι στο χέρι μας να διαμορφώσουμε αυτές τις προκλήσεις. Εάν θέλουμε να διαδραματίσουμε κάποιο ρόλο στο μέλλον πρέπει να αναλάβουμε δράση τώρα. Από εμάς εξαρτάται να διασφαλίσουμε ότι το αποτύπωμα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου θα είναι εμφανές σε ό,τι κάνουμε. Διότι η Ευρώπη είναι η ασπίδα προστασίας για όλους εμάς που μπορούμε να θεωρούμε τη θαυμαστή αυτή ήπειρο σπίτι μας.»

*Jean-Claude Juncker,
πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
Στρασβούργο, 22 Οκτωβρίου 2014*

Πίνακας περιεχομένων

1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	6
2. Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	8
3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΕΩΣ ΤΟ 2025	14
4. ΜΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ ΤΩΝ 27	22
5. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ	32
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	33
1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ	34
2. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Η ΕΠΙΛΟΓΗ	35

1. Η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης

Με βάση τα παγκόσμια πρότυπα, οι ευρωπαϊκές κοινωνίες προσφέρουν ευημερία στους πολίτες τους. Έχουν τα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής προστασίας στον κόσμο και κατατάσσονται υψηλά όσον αφορά την ευημερία, την ανθρώπινη ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Οι Ευρωπαίοι επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη. Γενικά δηλώνουν ευτυχημένοι και ικανοποιημένοι από τη ζωή τους. Ωστόσο, όταν ερωτώνται για το μέλλον, πολλοί εκφράζουν αγωνία και ανησυχία, ιδίως για τις μελλοντικές γενιές.

Οι προβληματισμοί διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από άτομο σε άτομο και μεταξύ περιφερειών και κρατών, ωστόσο υπάρχουν κοινές προκλήσεις. Σε όλα τα κράτη μέλη σημειώθηκαν ριζικές αλλαγές που είχαν αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Στα κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι πολίτες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τις συνέπειες των ταχέων μετασχηματισμών που βίωσαν από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα. Άλλα κράτη μέλη βιώνουν έντονα τις επιπτώσεις της χειρότερης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, παρόλο που οι συνθήκες έχουν βελτιωθεί. Με το βλέμμα στο μέλλον βλέπει κανείς ότι όλα τα κράτη μέλη υφίστανται ταχύτερες και βαθιές αλλαγές —από τη δημογραφική γήρανση στις νέες μορφές οικογένειας, από την ταχύτητα της ψηφιοποίησης στις νέες μορφές εργασίας και στις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και της αστικοποίησης.

Πολλές από αυτές τις τάσεις παρέχουν πρωτόγνωρες ευκαιρίες από πλευράς ελευθερίας επιλογών, υγιέστερης και μεγαλύτερης σε διάρκεια ζωής, καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και πιο καινοτόμες και ανοικτές κοινωνίες. Δημιουργούν όμως και νέα ερωτήματα. Έχουν όλοι πρόσβαση σε αυτές τις ευκαιρίες; Είμαστε μεμονωμένα ή ως κοινωνίες καλά προετοιμασμένοι για τις αλλαγές που διαγράφονται μπροστά μας; Ο ρυθμός και η πολυπλοκότητα πολλών μετασχηματισμών που βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη δημιουργούν μια αίσθηση —και έναν πραγματικό κίνδυνο— διαταραχών, καθώς και ανασφάλειας για τη ζωή πολλών πολιτών, καθώς και ευρύτερη αδικία και ανισότητα.

Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το κατά πόσον η «Ευρώπη» αποτελεί την αιτία ή τη λύση των προβλημάτων αυτών. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι ο όρος «κοινωνική Ευρώπη» έχει διαφορετική σημασία και διαφορετική βαρύτητα για τα διάφορα τμήματα της κοινωνίας.

Για ορισμένους πολίτες ο όρος «κοινωνική Ευρώπη» είναι κενό γράμμα και η ΕΕ θεωρείται μοχλός των παγκόσμιων δυνάμεων της αγοράς, φορέας εμπορικών συμφερόντων και απειλή «κοινωνικού ντάμπινγκ» λόγω μιας άνευ ορίων και πλαισίου ενιαίας αγοράς.

Άλλοι αμφισβητούν την ίδια την ανάγκη της κοινωνικής διάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρώντας ότι τα κοινωνικά ζητήματα είναι αποκλειστικά θέματα των οικείων εθνικών και περιφερειακών κυβερνήσεων. Η κοινωνική πολιτική της ΕΕ και τα ελάχιστα πρότυπα θεωρούνται μάλιστα μέσο παρεμπόδισης του ανταγωνισμού.

Για άλλους, ωστόσο, η «κοινωνική Ευρώπη» έχει καιρία σημασία όσον αφορά τη συμβολή της ΕΕ στις δημοκρατικές, συνεκτικές, πολιτισμικά πολύμορφες και ευημερούσες κοινωνίες. Σημαίνει οικονομική και κοινωνική πρόοδο, καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού· καθιστά τους Ευρωπαίους κατάλληλους για την αγορά εργασίας και τους επιτρέπει να ζουν μια πλήρη ζωή. Θεωρούν ότι η Ευρώπη είναι η καλύτερη ασπίδα προστασίας και ενδυνάμωσης των πολιτών και υπεράσπισης των κοινών μας αξιών, ιδίως σε μια εποχή με ολοένα αυξανόμενες απειλές και αβεβαιότητες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε πάντα μια κοινωνική διάσταση, στενά συνδεδεμένη με τις οικονομικές της φιλοδοξίες. Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας, του βιοτικού επιπέδου και η ισότητα των δύο φύλων έχουν αποτελέσει κεντρικούς στόχους της ΕΕ, από τότε που οι Συνθήκες της Ρώμης κατοχύρωσαν την αρχή της ίσης αμοιβής μεταξύ γυναικών και ανδρών με νόμο το 1957. Έκτοτε, η ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης συμβαδίζει με την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς και την έννοια της ιθαγένειας της ΕΕ, διασφαλίζοντας ισότιμους όρους ανταγωνισμού και βασικά δικαιώματα σε όλες τις χώρες.

Έχουμε διανύσει μια μακρά πορεία σε 60 χρόνια. Από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, υπάρχει πλέον μια ισχυρή ευρωπαϊκή και διεθνής δέσμευση για την προάσπιση των θεμελιωδών αξιών, δικαιωμάτων και κοινωνικών στόχων. Η Ευρώπη έχει από αντίκτυπο στην καθημερινή μας ζωή: στην εκπαίδευση, την εργασία, το σπίτι, τις διακοπές, τη συνταξιοδότηση.

Καθώς η Ευρώπη των 27 διαμορφώνει το μέλλον της, η συζήτηση για την κοινωνική διάσταση της Ένωσης μας είναι επίκαιρη και ουσιαστική. Τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη ήταν απασχολημένη με τη λήψη «πυροσβεστικών μέτρων», ως απάντηση στις αλλεπάλληλες κρίσεις. Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή να αντληθούν διδάγματα και να ανοίξει ένα νέο κεφάλαιο. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει

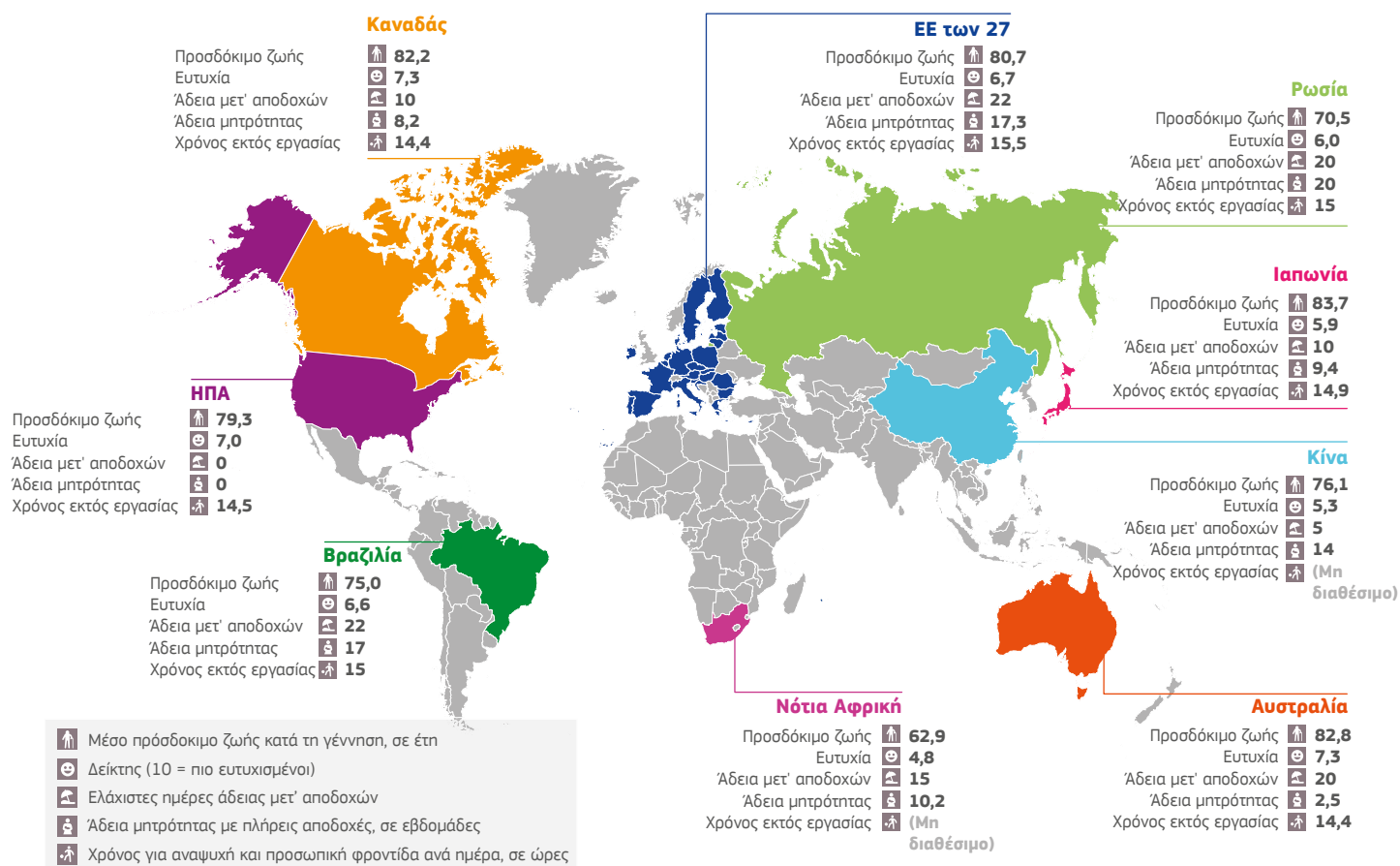
να υιοθετήσουμε μια πιο μακροχρόνια προοπτική και να αντιμετωπίσουμε τις βαθύτερες αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία μας.

Αυτό το έγγραφο προβληματισμού μαζί με την ευρύτερη συζήτηση που θα ακολουθήσει τη λευκή βίβλο μάς επιτρέπουν να δούμε το μέλλον μας από κοινού. Μας διευκολύνει να ορίσουμε συλλογικά και να δώσουμε νόημα στην κοινωνική διάσταση της Ευρώπης που θα βασίζεται σε όσα έχουμε κατακτήσει και είναι κατάλληλα για την πραγματικότητα του 21ου αιώνα. Μας δείχνει από πού ξεκινήσαμε, πού βρισκόμαστε τώρα και ποια θα μπορούσε να είναι η πορεία μας στη συνέχεια. Επισημαίνει τις διαφορές μεταξύ χωρών και περιφερειών, αλλά και

τις κοινές προκλήσεις. Θέτει ερωτήματα σχετικά με το ρόλο που θα πρέπει να έχει η ΕΕ και πώς αυτή μπορεί να συνεργαστεί καλύτερα με τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών γενικότερα.

Όπως και με τη λευκή βίβλο, οι ιδέες που παρουσιάζονται εδώ δεν είναι ούτε δεσμευτικές ούτε περιοριστικές. Σκοπός τους είναι να ανοίξουν τον διάλογο, ώστε να μπορέσει να αναληφθεί δράση.

Η Ευρώπη κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως όσον αφορά την ποιότητα ζωής 2016 ή πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: ΟΟΣΑ, ΟΗΕ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2. Η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα

Πριν περιγραφούν οι προκλήσεις και οι πιθανές επιλογές πολιτικής, είναι χρήσιμο να εξεταστεί η σημερινή κατάσταση των 27 χωρών μας, εντός καθεμιάς και στο σύνολό τους.

Η κοινωνική πραγματικότητα στην Ευρώπη διαφέρει σημαντικά, ανάλογα με τον τόπο διαμονής και εργασίας. Παρά την ύπαρξη πολλών και σημαντικών κοινών σημείων, η Ευρώπη φιλοξενεί πλήθος παραδόσεων, εμπειριών και συνθηκών. Η εκπαίδευση και η υγεία, τα μοντέλα απασχόλησης, οι μισθοί, τα εισοδήματα και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας εξακολουθούν να διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών σε μεγάλο βαθμό.

ΕΝΩ Η ΕΥΡΩΠΗ ΑΝΑΚΑΜΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ, ΟΙ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ.

Η Ευρώπη ανέκαθεν επεδίωκε τη σύγκλιση προς ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο. Στο παρελθόν η σύγκλιση αυτή πραγματοποιήθηκε σχεδόν αυτόματα μέσω της εσωτερικής αγοράς και της στήριξης με τα κονδύλια της ΕΕ, σε βαθμό που η Παγκόσμια Τράπεζα να αποκαλέσει την ΕΕ «μηχανή σύγκλισης». Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η σύγκλιση επιβραδύνθηκε σημαντικά, ακόμη και έπαψε

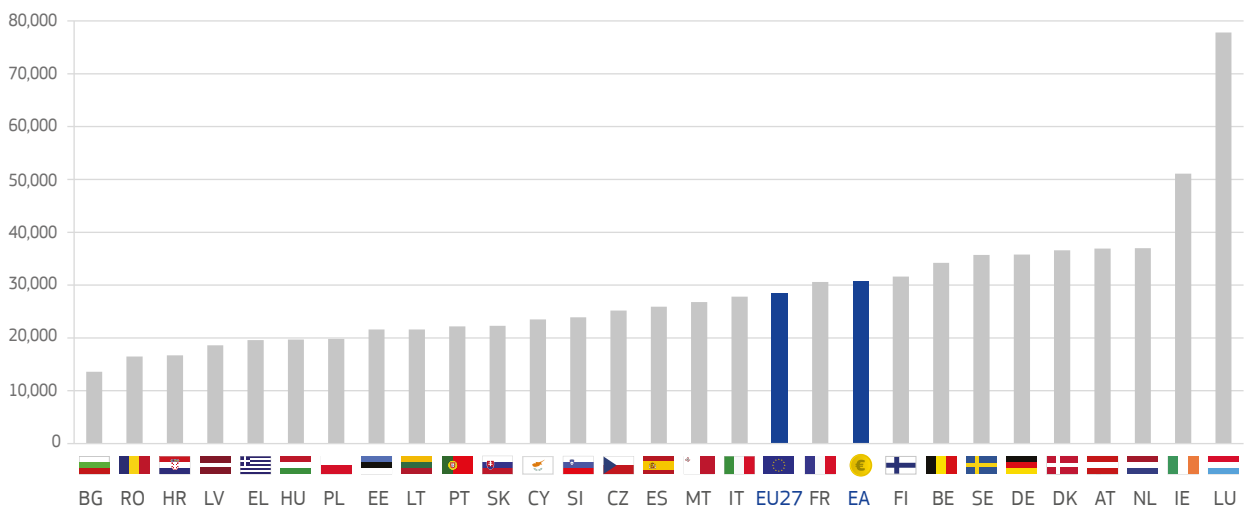
να συμβαίνει, καθώς οι χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις προχωρούν ταχύτερα. Γιατί συνέβη αυτό και γιατί αποτελεί πρόβλημα;

Τα πλεονεκτήματα της σύγκλισης είναι πολλαπλά. Οι κοινωνίες μας και η Ένωση καθίστανται συνεκτικότερες και σταθερότερες. Όταν οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας συγκλίνουν, η σύγκλιση μπορεί να αποτελέσει την ειδοποιό διαφορά μεταξύ της μετεγκατάστασης ενός ατόμου σε άλλη χώρα ως αποτέλεσμα θετικής επιλογής και της μετεγκατάστασής του λόγω οικονομική ανάγκης. Όταν η σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων με την πάροδο του χρόνου συνοδεύεται από σύγκλιση των κοινωνικών συνθηκών, οι φόβοι για «κοινωνικό ντάμπινγκ» μειώνονται και ενισχύεται η υποστήριξη της ενιαίας αγοράς. Ωστόσο, αυτό απαιτεί η σύγκλιση να πραγματοποιείται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, ώστε οι χώρες, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να μπορούν να προσαρμοστούν.

Οι οικονομικοί δείκτες βιοτικού επιπέδου καταδεικνύουν μια ποικιλόμορφη εικόνα ανά την Ευρώπη. Και πάλι όμως, ακόμα και οι εθνικοί μέσοι όροι δεν αντισταθμίζουν πλήρως την πραγματικότητα, καθώς αποικρύπτουν ακόμη μεγαλύτερες ανισότητες εντός της επικράτειας των κρατών μελών, με θύλακες σχετικού πλούτου σε λιγότερο πλούσιες χώρες και αντιστρόφως. Σε γενικές γραμμές, οι πρωτεύουσες βρίσκονται σε πολύ καλύτερη κατάσταση από την υπόλοιπη χώρα. Για παράδειγμα, η Μπρατισλάβα και η Πράγα είναι πλέον αντιστοίχως η πέμπτη και η έκτη πλουσιότερη περιφέρεια της ΕΕ ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) ανά κάτοικο.

Το βιοτικό επίπεδο διαφέρει ανά την Ευρώπη

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλήν, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, σε ευρώ, 2015

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

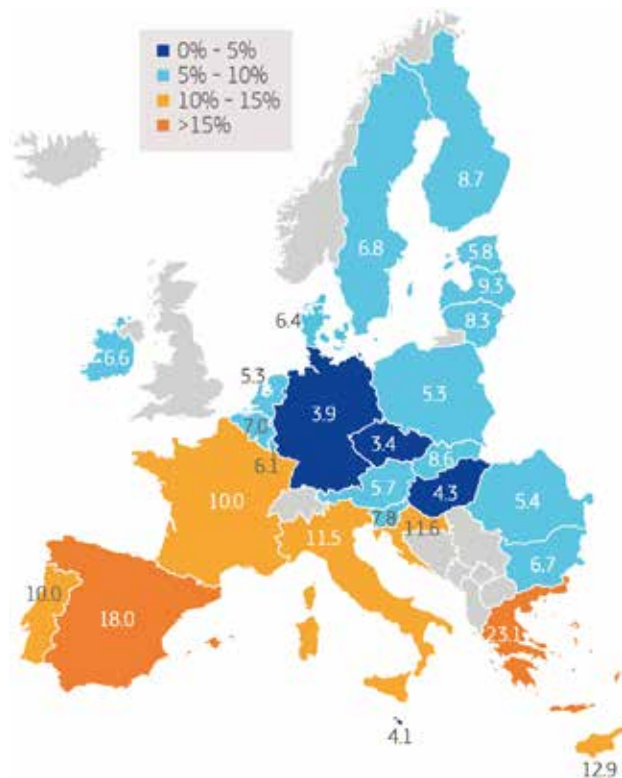

Η ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση στην ΕΕ κατά την περίοδο 2008–14 σημειώθηκε στην πολωνική περιφέρεια Mazowieckie, στην οποία ανήκει η πρωτεύουσα Βαρσοβία. Το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ στην περιφέρεια Mazowieckie ήταν 17,1% κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 το 2008, αλλά αυξήθηκε και ήταν 8,4% πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 το 2014.

Χάρη στη στήριξη των γεωργικών ταμείων, οι αγροτικές περιοχές –οι οποίες αποτελούν τα τρία τέταρτα της ευρωπαϊκής επικράτειας– έχουν επίσης σημειώσει σημαντική βελτίωση όσον αφορά στην ανάπτυξή τους.

Ωστόσο, η πρόοδος δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη σε όλες τις περιφέρειες ή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Για παράδειγμα, ενώ η μερική ή η πλήρης μετεγκατάσταση εταιρειών σε ορισμένες χώρες δεν είχε συνολικές αρνητικές επιπτώσεις και αποτελεί μέρος των δυνατοτήτων που προσφέρονται στις επιχειρήσεις εντός της Ενιαίας Αγοράς, το φαινόμενο αυτό έχει δημιουργήσει σοβαρές δυσκολίες και απώλειες σε πολλές επιμέρους περιφέρειες. Τα ποσοστά ανεργίας κυμαίνονται σε ποσοστά χαμηλότερα του 5% στην Τσεχική Δημοκρατία, στη Γερμανία και στην Ουγγαρία, έως 18% στην Ισπανία και 23% στην Ελλάδα.

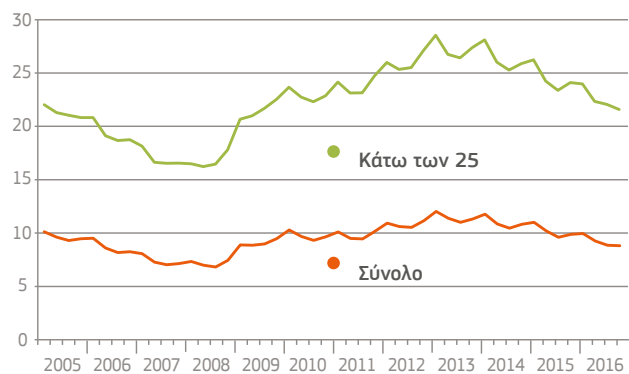
Τα ποσοστά ανεργίας μειώνονται, αλλά διαφέρουν σημαντικά στην Ευρώπη
σε %, Φεβρουάριος 2017

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η κρίση έχει πλήξει τμήματα της Ευρώπης με διαφορετικούς τρόπους, αλλά σε ολόκληρη την Ένωση, οι νεότερες γενιές είναι αυτές που έχουν πληγεί ιδιαίτερα σκληρά. Στα τέλη του 2016, το ποσοστό ανεργίας των νέων ανήλθε σε 18% στην ΕΕ και σε 20% στην ευρωζώνη. Έφτασε περίπου 40% στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία. Για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπάρχει πραγματικός κίνδυνος οι σημερινοί νέοι, η πλέον μορφωμένη γενιά που είχαμε ποτέ, να είναι λιγότερο εύποροι από τους γονείς τους.

Η ανεργία των νέων μειώνεται, αλλά παραμένει υψηλή
% του ενεργού πληθυσμού, 2005-2016

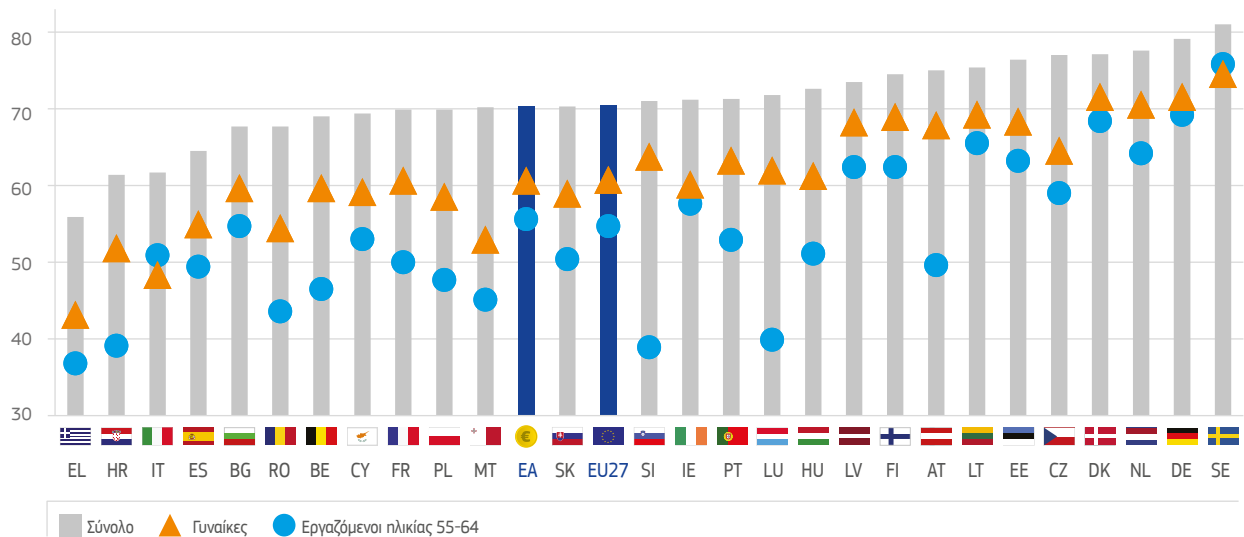

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Χάρη στην αποφασιστική δράση και δύσκολες αποφάσεις, σήμερα η οικονομία έχει επανέλθει σε πορεία ανάπτυξης και τα ποσοστά ανεργίας υποχωρούν σε όλα τα κράτη μέλη. Τόσο στην ΕΕ όσο και στην ευρωζώνη, η ανεργία βρίσκεται τώρα στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2009. Αυτό μπορεί εν μέρει να οφείλεται στην ενισχυμένη εξατομικευμένη στήριξη που παρέχεται στους νέους μέσω των «Εγγυήσεων για τη νεολαία».

Τα ποσοστά απασχόλησης διαφέρουν: αυξάνονται, αλλά παραμένουν χαμηλότερα για τις γυναίκες και τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας

Σε %, 4ο τρίμηνο του 2016

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ

Εάν ληφθεί υπόψη το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που όντως απασχολείται —δηλαδή το ποσοστό απασχόλησης— υπάρχουν ακόμη μεγάλες διαφορές μεταξύ χωρών. Η Σουηδία, η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες, η Δανία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Λιθουανία και η Αυστρία έχουν ποσοστά απασχόλησης άνω του 75%, επιτυγχάνοντας τον στόχο που όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συμφωνήσει να πετύχουν συλλογικά έως το 2020. Η συμμετοχή των γυναικών και των εργαζομένων ηλικίας άνω των 55 ετών στις αγορές εργασίας διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα κράτη μέλη. Παρότι τα επίπεδα απασχόλησης τους αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς, και οι δύο ομάδες παραμένουν σημαντικά υποαπασχολούμενες.

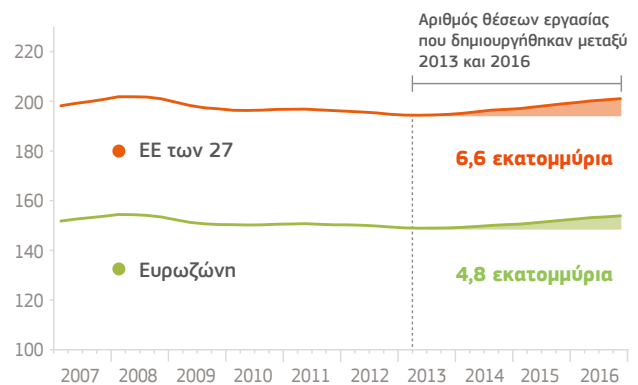
Παράλληλα με τη βελτίωση των ποσοστών ανεργίας, βελτιώνονται και τα ποσοστά απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ ανήλθε σε 71% κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2016, από 69% το 2010 όταν τέθηκε ο στόχος. Σήμερα στην ΕΕ των 27 εργάζονται περισσότεροι άνθρωποι από οποτεδήποτε στο παρελθόν: οι απασχολούμενοι ανέρχονται στα 201 εκατομμύρια, μεταξύ των οποίων 154 εκατομμύρια στην ευρωζώνη.

Η βελτίωση αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τον αυξανόμενο αριθμό γυναικών στην αγορά εργασίας. Η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα παροχής υπηρεσιών, η βελτίωση των δομών φροντίδας παιδιών και η άρση των φορολογικών αντικινήτρων για το δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας συμβάλλουν σε αυτή την τάση, μολονότι οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων παραμένουν. Η βελτίωση αντανακλά επίσης το γεγονός ότι

περισσότερα άτομα έχουν επαγγελματική σταδιοδρομία μεγαλύτερης διάρκειας. Αυτό είναι εν μέρει αποτέλεσμα των προηγούμενων μεταρρυθμίσεων στον συνταξιοδοτικό τομέα, αλλά οφείλεται και στις καλύτερες δεξιότητες, και τις καλύτερες συνθήκες υγείας και εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται είναι θέσεις εργασίας καλής ποιότητας, υπό την έννοια ότι παρέχουν επαρκές εισόδημα, ασφάλεια στην αγορά εργασίας και ευνοϊκό περιβάλλον εργασίας.

Η απασχόληση ανακάμπτει και αναπτύσσεται σταθερά σε εκατομμύρια, 2007-2016

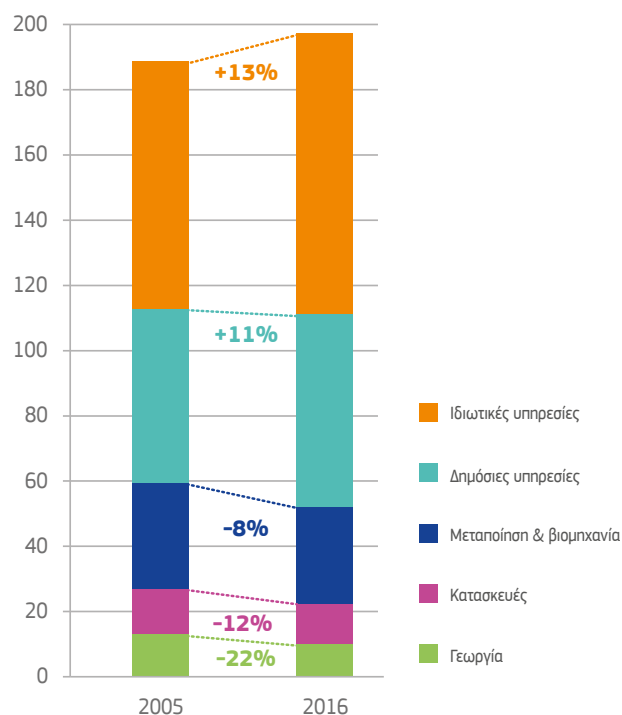
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πολλές από τις νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται στον τομέα των υπηρεσιών, έναν τομέα στον οποίο υπάρχει η τάση να απασχολούνται άτομα με υψηλότερο επίπεδο προσόντων. Τα υψηλότερα ποσοστά δημιουργίας θέσεων απασχόλησης εντοπίζονται στους τομείς των πληροφοριών

και της επικοινωνίας, τις διοικητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υποστήριξης και τις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες. Το 85% των νέων θέσεων εργασίας δημιουργήθηκαν σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Οι θέσεις εργασίας δημιουργούνται ουσιαστικά στον τομέα παροχής υπηρεσιών

Απασχόληση ανά τομέα στην ΕΕ των 27, σε εκατομμύρια % μεταβολή 2005-2016

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Εκτός από την αγορά εργασίας, στις χώρες της ΕΕ των 27 διαπιστώνεται επίσης πολυμορφία στα συστήματα πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας, όσον αφορά τις πολιτικές προτιμήσεις και τους προϋπολογισμούς. Το 2015 οι δημόσιες δαπάνες για κοινωνική προστασία στην ΕΕ αντιπροσώπευαν περίπου το 40% των συνολικών δημόσιων δαπανών, σχεδόν το ένα πέμπτο του ΑΕγχΠ. Οκτώ κράτη μέλη —η Φινλανδία, η Γαλλία, η Δανία, η Αυστρία, η Ιταλία, η Σουηδία, η Ελλάδα και το Βέλγιο— διέθεσαν τουλάχιστον το 20% του ΑΕγχΠ τους στην κοινωνική προστασία.

Οι τρόποι με τους οποίους λειτουργούν τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας αντανακλώνουν τις διαφορετικές παραδόσεις που μας κληροδότησε ο προηγούμενος αιώνας. Τα συστήματα αυτά δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη στα τέλη του 19ου αιώνα και αρχικά είχαν στόχο να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της βιομηχανικής

εποχής (βλ. παράρτημα Ι). Τα περισσότερα συστήματα αναπτύχθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ ορισμένα αναπτύχθηκαν πλήρως ιδίως κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990. Μεταξύ των διαφορών, το μέγεθος του προϋπολογισμού και ο τρόπος κατανομής του, η πηγή χρηματοδότησης, ο βαθμός κάλυψης των κινδύνων εντός του πληθυσμού και ο ρόλος των κοινωνικών εταιριών αποτελούν καθοριστικές παραμέτρους.

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας —σε συνδυασμό με τη φορολογία— συμβάλλουν στον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων. Σήμερα στην Ευρώπη βρίσκαι κανείς τις δικαιότερες κοινωνίες στον κόσμο, μολονότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες. Κατά μέσο όρο, το πλουσιότερο 20% των νοικοκυριών κερδίζει 5 φορές περισσότερο από το φτωχότερο 20%. Με βάση αυτό τον τρόπο μέτρησης, τα υψηλότερα επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας διαπιστώνονται στη Ρουμανία, τη Λιθουανία, τη Βουλγαρία, τη Λετονία, την Κύπρο, την Εσθονία και την Ιταλία. Υπάρχουν επίσης σημαντικές εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ περιφερειών εντός των κρατών μελών.

Η κρίση είχε σημαντικές συνέπειες για πολλούς Ευρωπαίους που αντιμετώπισαν στασιμότητα ή μείωση εισοδημάτων. Μολονότι το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα —δηλαδή το εισόδημα που διαθέτουν τα νοικοκυριά μετά την αφαίρεση των φόρων— έχει αρχίσει να αυξάνεται και πάλι πρόσφατα, τα εν λόγω επίπεδα εισοδήματος βρίσκονται ουσιαστικά στο σημείο που ήταν το 2008.

Τέλος, ακόμη και στις ευημερούσες κοινωνίες μας, ο κίνδυνος φτώχειας παραμένει σημαντικός. Εκτιμάται ότι σχεδόν το ένα τέταρτο του πληθυσμού της ΕΕ των 27 βρίσκεται αντιμέτωπο με τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, η παιδική φτώχεια παραμένει υψηλή και μάλιστα αυξάνεται σε ορισμένα κράτη μέλη. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν περιορισμένη πρόσβαση σε υγιεινομική περίθαλψη, υψηλό κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και αργότερα, ως ενήλικοι, υψηλότερο κίνδυνο ανεργίας και φτώχειας. Το 2010 οι ηγέτες της ΕΕ δεσμεύτηκαν να μειώσουν τον αριθμό των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας κατά 20 εκατομμύρια έως το 2020· ωστόσο, σήμερα, η Ευρώπη απέχει πολύ από την επίτευξη αυτού του στόχου. Μέχρι στιγμής τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας έχουν αυξηθεί κατά 1,7 εκατομμύρια.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΒΟΗΘΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΝΘΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ;

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 είχε ως αποτέλεσμα σε πολλές περιοχές της Ένωσης να καταγράφονται υψηλά επίπεδα ανεργίας, δημόσιου και ιδιωτικού χρέους. Για πολλά άτομα και οικογένειες η κρίση αυτή ήταν η αρχή δύσκολων καταστάσεων άνευ προηγούμενου και δυσκολιών να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές τους ανάγκες. Η κρίση επιδείνωσε τα ήδη υφιστάμενα προβλήματα και, ως εκ τούτου, έπληξε ορισμένες χώρες σκληρότερα από άλλες. Το επενδυτικό περιβάλλον ήταν ευνοϊκότερο σε ορισμένες χώρες και κάποιες επιχειρήσεις ήταν ανταγωνιστικότερες, ενώ ορισμένες αγορές εργασίας και κοινωνικά συστήματα απορρόφησαν καλύτερα τους κραδασμούς και κατάφεραν να παρέχουν αποτελεσματικότερη προστασία από τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης.

Θέσεις εργασίας χάθηκαν ακόμη και στις ανθεκτικότερες χώρες, αλλά οι επιχειρήσεις κατάφεραν να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας γρηγορότερα. Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, ιδίως τα επιδόματα ανεργίας, βοήθησαν τους πολίτες να αντεπεξέλθουν κατά τη μεταβατική αυτή φάση, και οι δημόσιες υπηρεσίες επικεντρώθηκαν στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων και την επανένταξη στην αγορά εργασίας. Τα συστήματα διασφάλισης ελάχιστου εισοδήματος βοήθησαν τους πολίτες να αντιμετωπίσουν τις βασικές τους ανάγκες και να ζήσουν με αξιοπρέπεια. Στις χώρες στις οποίες οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας έχουν να επιδείξουν διαρκή και θετικά αποτελέσματα, καθώς η συμμετοχή τους εξασφάλισε την αίσθηση ευθύνης και ιδιοποίησης της διαδικασίας μεταρρύθμισης από ένα ευρύτερο φάσμα ενδιαφερόμενων φορέων.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Στους παράγοντες που θα καθορίζουν ολόένα και περισσότερο το μέλλον των κοινωνιών και των οικονομιών μας συγκαταλέγονται η εκπαίδευση και η απόκτηση δεξιοτήτων. Η Ευρώπη διαθέτει μερικά από τα πιο καινοτόμα εκπαιδευτικά συστήματα και τα πιο προηγμένα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης στον κόσμο.

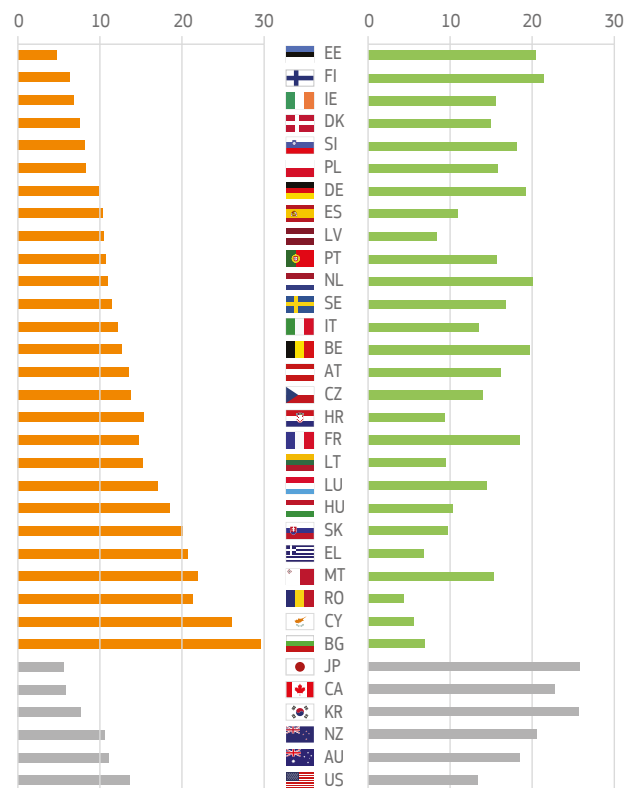
Κατά συνέπεια, είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι περίπου το ένα τέταρτο του ενήλικου πληθυσμού σε ολόκληρη την Ευρώπη αντιμετωπίζει προβλήματα ανάγνωσης και γραφής ή έχει χαμηλές δεξιότητες αριθμητικής, ενώ σχεδόν διπλάσιος αριθμός δεν διαθέτει επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες. Ακόμη χειρότερα, παρατηρούμε ολόένα και χαμηλότερες επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες μεταξύ των νέων.

Τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα της έρευνας του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) δυστυχώς είναι αδιαμφισβήτητα: μολονότι ορισμένα κράτη μέλη επιτυγχάνουν συνολικά υψηλά επίπεδα αριστείας και ισότιμα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, τα περισσότερα δεν έχουν κάνει επαρκή πρόοδο στη μείωση του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, τις θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά. Σε ορισμένα τμήματα του πληθυσμού, η κατάσταση είναι ακόμη πιο ανησυχητική δεδομένου ότι, κατά μέσο όρο, και λαμβάνοντας υπόψη την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, οι μετανάστες μαθητές έχουν πάνω από τις διπλάσιες πιθανότητες, σε σχέση με τους συνομηλίκους τους μη μετανάστες, να έχουν επιδόσεις χαμηλότερες από το βασικό επίπεδο ικανοτήτων στις θετικές επιστήμες.

Λίγοι είναι οι Ευρωπαίοι που συγκαταλέγονται μεταξύ των ατόμων με τις καλύτερες επιδόσεις στις θετικές επιστήμες, στην ανάγνωση και στα μαθηματικά παγκοσμίως

% των ατόμων ηλικίας 15 ετών που έχουν χαμηλές επιδόσεις στις θετικές επιστήμες, στην ανάγνωση και στα μαθηματικά

% των ατόμων ηλικίας 15 ετών που έχουν υψηλές επιδόσεις στις θετικές επιστήμες, στην ανάγνωση και στα μαθηματικά

Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2015

3. Παράγοντες αλλαγής έως το 2025

Ο κοινωνικός ιστός της Ευρώπης έχει αλλάξει σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ παγρόσμοιοι παράγοντες έχουν σημαντικό αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο ζούμε και εργαζόμαστε. Οι τάσεις αυτές είναι σε μεγάλο βαθμό μη αναστρέψιμες και είναι πιθανό να επιταχυνθούν τα επόμενα χρόνια και στα 27 κράτη μέλη. Αυτό θα επιφέρει πολυάριθμες κοινές προκλήσεις, αλλά θα δημιουργήσει και νέες ευκαιρίες.

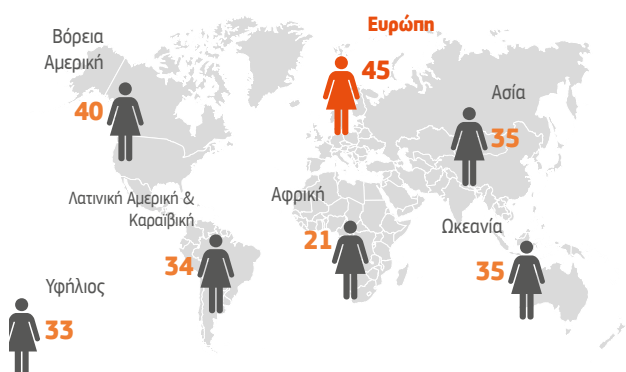
Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΜΕΤΑΒΑΛΛΕΤΑΙ ΜΕ ΡΑΓΔΑΙΟ ΡΥΘΜΟ

Σήμερα οι Ευρωπαίοι είναι υγιέστεροι και ζουν περισσότερο —και αυτό είναι θετικό. Χάρη στις δεκαετίες ειρήνης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ιατρικής προόδου και καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, περισσότεροι άνθρωποι απολαμβάνουν τώρα περισσότερα και πιο δημιουργικά χρόνια ως συνταξιούχοι.

Το προσδόκιμο ζωής έχει αυξηθεί θεαματικά. Για τους άνδρες, από 43 χρόνια που ήταν κατά μέσο όρο το 1900 αναμένεται να ανέλθει σε 82 χρόνια το 2050. Για τις γυναίκες, ήταν 46 χρόνια και αναμένεται να ανέλθει στα 87 έως το 2050. Τα περισσότερα μωρά που θα γεννηθούν στην Ευρώπη από σήμερα μέχρι το 2025 θα είναι ακόμα εν ζωή σε 100 χρόνια. Ταυτόχρονα, το προσδόκιμο υγιούς ζωής και η πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης εξακολουθούν να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των ομάδων εισοδήματος και των περιφερειών.

Οι Ευρωπαίοι θα είναι οι γηραιότεροι άνθρωποι στον κόσμο έως το 2030

Διάμεση ηλικία ανά περιοχή της υφελίου

Πηγή: Rand Europe

Οι Ευρωπαίοι κάνουν επίσης λιγότερα παιδιά. Ενώ στη δεκαετία του '60 κατά κανόνα αντιστοιχούσαν πάνω από δύο παιδιά ανά γυναίκα, το μέσο ποσοστό γονιμότητας είναι σήμερα 1,58. Ενδεικτικά, τα ποσοστά γονιμότητας στην Ιρλανδία και την Πορτογαλία ήταν πάνω από 3 παιδιά ανά γυναίκα, ενώ σήμερα είναι λιγότερα από 2.

Ο συνδυασμός της αύξησης του προσδόκιμου ζωής με τη μείωση των ποσοστών γονιμότητας οδηγεί σε σημαντική γήρανση της κοινωνίας μας. Στην ΕΕ ζουν ήδη περισσότερα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών από ό,τι παιδιά κάτω των 14. Μέχρι το 2050, σχεδόν το ένα τρίτο των Ευρωπαίων θα είναι ηλικίας 65 ετών και άνω, σε σύγκριση με λιγότερο από το ένα πέμπτο σήμερα. Σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ευρώπη θα είναι η «γηραιότερη» περιοχή του πλανήτη, με μέση ηλικία 45 ετών έως το 2030.

Η αύξηση των ετών ζωής δεν αντιστοιχεί πάντοτε, ωστόσο, σε αύξηση των ετών υγιούς διαβίωσης: Περίπου 50 εκατομμύρια άνθρωποι στην ΕΕ27 υποφέρουν από χρόνιες ασθένειες, ενώ σχεδόν μισό εκατομμύριο άνθρωποι σε ηλικία εργασίας πεθαίνουν πρόωρα κάθε χρόνο από τις ασθένειες αυτές. Οι θάνατοι αυτοί μπορούν να αποφευχθούν μέσω αποτελεσματικότερων πολιτικών δημόσιας υγείας και πρόληψης ή πιο έγκαιρης και αποτελεσματικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής θα έχει έντονο αντίκτυπο στις δημόσιες πολιτικές και τις κοινωνικές υπηρεσίες, ο οποίος εκτείνεται πολύ πέρα από τους τομείς της υγείας και της περίθαλψης, από το εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι την ανάγκη για φιλικές προς τους ηλικιωμένους κατοικίες και για κινητικότητα. Η γήρανση του πληθυσμού μπορεί να αποτελέσει πηγή νέων θέσεων απασχόλησης, με την ταχεία ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, είτε αφορά την αναψυχή ή την περίθαλψη. Ωστόσο, δημιουργεί και νέες ανάγκες οι οποίες πρέπει να καλυφθούν. Ήδη σήμερα, το ένα τρίτο περίπου του πληθυσμού άνω των 65 ετών ζει μόνο του, ενώ σχεδόν τα δύο τρίτα των ατόμων ηλικίας άνω των 75 ετών εξαρτώνται από άτυπη φροντίδα, η οποία παρέχεται συνήθως από στενούς συγγενείς. Ο ένας στους έξι ηλικιωμένους ζει σε κατάσταση φτώχειας, ενώ ιδίως οι ηλικιωμένες γυναίκες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των χαμηλών συντάξεων λόγω της μη ολοκληρωσης της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας.

Οι εξελίξεις αυτές θα έχουν αντίκτυπο στην οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας της Ευρώπης, πράγμα που με τη σειρά του θα επηρεάσει τη δημοσιονομική κατάσταση των κρατών μελών. Για την ΕΕ27, οι συναφείς δαπάνες που σχετίζονται με τις συντάξεις αναμένεται να ανέλθουν στο 12,4% του ΑΕΠ έως το 2030, εκ των οποίων το 7,7% του ΑΕΠ για δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και έως το 2,4% του ΑΕΠ για μακροχρόνια φροντίδα. Το 2060 σε κάθε ηλικιωμένο θα αντιστοιχούν μόνο δύο άτομα σε ηλικία εργασίας, έναντι τεσσάρων το 2008. Ο αντίκτυπος αυτός θα μετριαστεί χάρη σε πρόσφατες μεταρρυθμίσεις των συνταξιοδοτικών συστημάτων οι οποίες αποβλέπουν στην ευθυγράμμιση της ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής, αλλά είναι πιθανό να προκύψουν σημαντικές νέες δαπάνες στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η μείωση του εργατικού δυναμικού ενδέχεται να θέσει επίσης σε κίνδυνο την ικανότητά μας να διατηρήσουμε τους ρυθμούς της οικονομικής μας ανάπτυξης. Όλο και περισσότερα άτομα είναι πρόθυμα να εργαστούν και μάλιστα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε κάθε γενιά, όμως το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να αντισταθμίσει τη συνολική μείωση του πληθυσμού. Η νόμιμη μετανάστευση μπορεί, αφενός, να προσφέρει στην ΕΕ τις δεξιότητες που χρειάζεται για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στην αγορά εργασίας και, αφετέρου, να συμβάλει στη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

Η γήρανση θα επηρεάσει επίσης το σχετικό βάρος της Ευρώπης στον κόσμο, δεδομένου ότι ο πληθυσμός αυξάνεται ταχύτερα αλλού. Έως το 2060 η Ευρώπη θα αντιπροσωπεύει μόλις το 5% του παγκόσμιου πληθυσμού. Έως τότε, κανένα κράτος μέλος δεν θα διαθέτει πληθυσμό που να υπερβαίνει το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στη Λιθουανία, όπου, σύμφωνα με τις τρέχουσες παραδοχές, ο πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί κατά περισσότερο από το ένα τρίτο έως το 2080. Μείωση κατά περίπου 30% προβλέπεται για τη Σλοβακία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και τη Βουλγαρία.

Η γήρανση του πληθυσμού θέτει επίσης επί τάπητος το θεμελιώδες ζήτημα της δίκαιης κατανομής των βαρών μεταξύ των γενεών. Σήμερα υπάρχει ο πραγματικός κίνδυνος ενός χάσματος γενεών μεταξύ των νεότερων και μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων, τον πλούτο, την υλική ασφάλεια και την πρόσβαση στη στέγαση,

καθώς και από την άποψη της κατανομής των οικονομικών και δημοσιονομικών βαρών που συνεπιφέρει η γήρανση του πληθυσμού.

ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ

Οι δημογραφικές αλλαγές αποτελούν την αιτία αλλά και το αποτέλεσμα ευρύτερων εξελίξεων στην κοινωνία, όπως οι νέοι τρόποι ζωής, οι εδαφικοί συσχετισμοί δυνάμεων, οι καταναλωτικές συνήθειες και οι συνθήκες στέγασης.

Τα ποσοστά γεννήσεων μειώνονται, αλλά οι έρευνες δείχνουν ότι η επιθυμία για απόκτηση παιδιών παραμένει συχνά ανεκπλήρωτη. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε ένα περίπλοκο συνδυασμό παραγόντων, στους οποίους συγκαταλέγονται η άνιση κατανομή των γονικών ευθυνών, οι ανεπαρκείς υπηρεσίες φροντίδας για τα παιδιά, η οργάνωση της εργασίας κατά τρόπο μη φιλικό για την οικογένεια και οι προοπτικές ασταθούς εργασίας.

Τα διαζύγια, τα διαφορετικά είδη σχέσεων και η αποδυνάμωση του δεσμού της διευρυμένης οικογένειας αποτελούν επίσης μέρος των αλλαγών του τρόπου ζωής μας. Οι εξελίξεις αυτές παρέχουν στο άτομο περισσότερη ελευθερία και του επιτρέπουν να ζει ανεξάρτητα, αλλά ενέχουν και αυξανόμενους κινδύνους κοινωνικής απομόνωσης και λιγότερης σταθερότητας στη ζωή των ανθρώπων. Το 2015 τα μονομελή νοικοκυριά αντιστοιχούσαν στο ένα τρίτο του συνόλου των νοικοκυριών στην ΕΕ, ενώ μόνο το ένα τρίτο των νοικοκυριών περιλάμβανε περισσότερα από δύο άτομα. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί στα περισσότερα κράτη μέλη έως το 2025. Το γεγονός αυτό εγείρει νέα ζητήματα όσον αφορά την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, αφενός, και των υποχρεώσεων παροχής φροντίδας, αφετέρου, ενώ ιδίως τα μονογονεϊκά νοικοκυριά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας σε περίπτωση ανεργίας.

Η ισότητα των φύλων απέχει μακριά από την πραγματικότητα, παρόλο που επιτελείται διαρκώς πρόοδος. Τα έμφυλα στερεότυπα παραμένουν, και οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στην αγορά εργασίας και τις θέσεις λήψης οικονομικών και πολιτικών αποφάσεων.

Την 1η Ιανουαρίου 2016 στην ΕΕ27 ζούσαν 29,7 εκατομμύρια άτομα τα οποία γεννήθηκαν εκτός ΕΕ και ήρθαν σε αυτήν κατά τις τελευταίες δεκαετίες για διάφορους λόγους (εργασία, σπουδές, αναζήτηση προστασίας ή οικογενειακή επανένωση). Παρόλο που η μετανάστευση στην ΕΕ παραμένει σχετικά περιορισμένη σε σύγκριση με άλλες περιοχές του πλανήτη, οι μεγάλες πρόσφατες εισροές στην ΕΕ σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα προκάλεσαν εντάσεις σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης. Η διασφάλιση της αποτελεσματικής ενσωμάτωσης, της πλήρους συμμετοχής και συμβολής όλων των υπηκόων τρίτων χωρών είναι σημαντική για τη μελλοντική ευημερία και συνοχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών στο σύνολό τους.

Οι Ευρωπαίοι κάνουν αυξανόμενη χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Ένωσης, εργάζονται και σπουδάζουν σε άλλες χώρες δημιουργώντας επιχειρήσεις, καταβάλλοντας φόρους και συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας πιο δυναμικής κοινωνίας. Σήμερα περίπου 16 εκατομμύρια Ευρωπαίοι ζουν και εργάζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα σε άλλη χώρα, ενίοτε μάλιστα μόνιμα. Καθημερινά 1,7 εκατομμύρια άτομα, σχεδόν το 1% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ, διασχίζουν σύνορα για να εργαστούν σε άλλη χώρα. Πέραν αυτού, η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής κοινωνίας αυξάνεται διαρκώς ως συνέπεια της ευκολίας με την οποία οι πολίτες μπορούν να ταξιδεύουν, να σπουδάζουν, να συνταξιοδοτούνται και να συναλλάσσονται μεταξύ τους, με περιορισμένο κόστος και αυξημένες ευκαιρίες χάρη στη συμμετοχή τους σε μια ενιαία αγορά δίχως σύνορα.

Οι διαφορές μεταξύ φύλων εξακολουθούν να υφίστανται 2016 ή πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι μεταβολές του πληθυσμού μας επέρχονται σε περίοδο αυξανόμενης αστικοποίησης. Πάνω από 70% των Ευρωπαίων ζει σε πόλεις και κωμοπόλεις. Έως το 2050, 80% από μας θα ζει εκεί. Στην Ευρώπη βρισκονται ήδη ορισμένες από τις πιο «έξυπνες πόλεις» στον κόσμο, αλλά υπάρχει η δυνατότητα και η ευθύνη να τις καταστήσουμε ακόμη περισσότερο διασυνδεδεμένες και αποδοτικές ως προς τη χρήση των φυσικών και ενεργειακών πόρων. Μια ακόμη σημαντική πρόκληση θα είναι το να καταστήσουμε το αστικό περιβάλλον πιο ανοιχτό στη συμμετοχή όλων, απαλλαγμένο από αποκλεισμούς και προσβάσιμο, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενός ετερογενούς πληθυσμού, όπως οι εργαζόμενοι γονείς, τα άτομα με αναπηρίες και οι ηλικιωμένοι.

Η κοινωνία καθίσταται πιο πολύπλοκη καθώς μεταβάλλονται οι παραδοσιακοί δεσμοί όπως η οικογένεια, η κοινωνική ομάδα και η θρησκεία. Η παγκοσμιοποίηση αύξησε την έκθεση στην ποικιλομορφία, εξάπτοντας την περιέργεια και εμπλουτίζοντας τις κοινωνίες μας. Προκάλεσε, όμως, ανησυχίες σχετικά με την πολιτιστική ταυτότητα, τις πολιτισμικές διαφορές και τον διάλογο μεταξύ ομάδων. Τούτο αποτελεί σύμπτωμα μιας στροφής προς ατομικές αξίες και χωριστούς τρόπους ζωής και συμβάλλει στην αυξανόμενη εστίαση στο άτομο και τον καταναλωτή αντί για την κοινωνία ως σύνολο. Η εξέλιξη αυτή εγείρει νέα ζητήματα ανεκτικότητας και σεβασμού προς τους άλλους. Συγχρόνως, αναφέρονται νέες μορφές αλληλεγγύης, κοινωνικής δράσης και συμμετοχής στα κοινά, μεταξύ άλλων μέσω της αναψυχής, πολιτιστικών δραστηριοτήτων και της χρήσης νέων τεχνολογιών.

Η νέα πραγματικότητα στην αγορά εργασίας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το εργασιακό περιβάλλον μετασχηματίζεται ριζικά χάρη στη συνδυασμένη επίδραση της τεχνολογικής προόδου, της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών. Πράγματι, ορισμένοι τομείς της οικονομίας αναδιαμορφώνονται μέσω της συνεργατικής οικονομίας και των ηλεκτρονικών πλατφορμών. Το εργασιακό δυναμικό καλείται να αντεπεξέλθει σε πιο έντονους ρυθμούς αλλαγών, αποικτώντας νέες δεξιότητες και προσαρμοζόμενο σε νέα επιχειρησιακά πρότυπα ή σε μεταβαλλόμενες προτιμήσεις των καταναλωτών.

Για ορισμένους, οι αλλαγές αυτές προσφέρουν πρωτοφανείς ευκαιρίες και πιο ευέλικτες μορφές εργασίας, χάρη στη χρήση ψηφιακών εργαλείων και την αυξανόμενη σημασία του ελαστικού ωραρίου και της τηλεεργασίας. Σε άλλους, οι αλλαγές αυτές εμπνέουν ανησυχία.

Έως το 2025 οι μορφές της εργασίας και της επαγγελματικής σταδιοδρομίας θα ποικίλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι σήμερα. Μέσα σε μια ή δύο γενιές, ο μέσος Ευρωπαίος εργαζόμενος μπορεί να έχει μεταβεί από το να έχει μία μόνο εργασία εφ' όρου ζωής σε περισσότερες από δέκα κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του. Η εξ αποστάσεως ή η κινητή εργασία θα καταστεί ευκολότερη και πιο συνηθισμένη. Αυτό το γεγονός αποτυπώνει την τάση προς την ευελιξία των

εργαζομένων σε μια αγορά εργασίας με περισσότερη ποικιλομορφία. Η εργασία θα επικεντρώνεται όλο και περισσότερο στις εκροές και τα αποτελέσματα αντί για την παρουσία του εργαζομένου σε έναν συγκεκριμένο τόπο, και οι άνθρωποι θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να εργάζονται ως ανεξάρτητοι απασχολούμενοι και να συνδυάζουν αρκετές θέσεις εργασίας συγχρόνως. Πολλές από τις μεταβολές αυτές έχουν ήδη αρχίσει να διαμορφώνονται. Η μορφή που θα έχει ο κόσμος της εργασίας στο μέλλον θα εξαρτηθεί από τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρινόμαστε σήμερα σε αυτούς τους μετασχηματισμούς και τους διαμορφώνουμε.

Αυτό είναι αντιπροσωπευτικό των ολοένα και πιο ποικίλων και ακανόνιστων μοντέλων και συνθηκών εργασίας, που θέτουν τέλος στην προοπτική μιας παραδοσιακής επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Τη θέση της καταλαμβάνουν νέες μορφές συμβάσεων, μεγαλύτερη γεωγραφική κινητικότητα και περισσότερες μεταβολές στις θέσεις εργασίας και το εργασιακό καθεστώς.

Οι νέες μορφές συμβάσεων μπορούν μεν να αποτελέσουν εφελκυστικό για την είσοδο στην αγορά εργασίας, όμως υπάρχει επίσης ο κίνδυνος εντεινόμενης πώλωσης της αγοράς εργασίας, καθώς τα στοιχεία δείχνουν αύξηση των ανισοτήτων ως προς τις αμοιβές και παγίδευση των ατόμων με χαμηλά προσόντα σε θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας με μικρές προοπτικές εξέλιξης.

Προκλήσεις για την εργασία του αύριο

Μέχρι τώρα	Μελλοντικές τάσεις
 <p>Επαυξητική καινοτομία</p>	 <p>Ανατρεπτική καινοτομία</p>
 <p>Οι άνθρωποι χειρίζονταν τις μηχανές</p>	 <p>Οι άνθρωποι παρακολουθούν τις μηχανές</p>
 <p>Μακροπρόθεσμες συμβάσεις και μισθωτή απασχόληση</p>	 <p>Ευέλικτες συμβάσεις και νέες μορφές απασχόλησης</p>
 <p>Γραμμικές σταδιοδρομίες με βάση την προηγούμενη εκπαίδευση</p>	 <p>Δυναμικές επαγγελματικές σταδιοδρομίες με περιοδική επανεκπαίδευση και διά βίου μάθηση</p>
 <p>Εξειδίκευση δεξιοτήτων</p>	 <p>Διεπιστημονικές ικανότητες και δημιουργικές δεξιότητες</p>
 <p>Εργασία στο χώρο εργασίας και διαχωρισμός εργασίας και προσωπικής ζωής</p>	 <p>Εργασία οποτεδήποτε, οπουδήποτε, και συνδυασμός εργασίας και προσωπικής ζωής</p>

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Δεδομένης της ταχύτητας της ψηφιοποίησης και των οικονομικών αλλαγών, οι σημερινές θέσεις εργασίας θα καταστούν άνευ αντικειμένου και οι δεξιότητες που απαιτούνται για αυτές θα καταστούν παρωχημένες. Ενώπιον αυτών των προκλήσεων, τα εκπαιδευτικά συστήματα οφείλουν να εκσυγχρονιστούν. Πιθανόν τα περισσότερα παιδιά που εισέρχονται σήμερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θα καταλήξουν να εργάζονται σε εντελώς νέες μορφές απασχόλησης οι οποίες δεν υπάρχουν ακόμη.

Το γεγονός αυτό δημιουργεί πολλά ερωτήματα σχετικά με το μέλλον της ίδιας της εργασίας. Θα υπάρχουν περισσότερες ή λιγότερες θέσεις εργασίας στο μέλλον; Εκείνες που θα υπάρχουν θα είναι «ποιοτικές θέσεις εργασίας»; Διαθέτει το σημερινό και αυριανό εργατικό δυναμικό τις κατάλληλες δεξιότητες για να τις αναλάβει; Είναι δύσκολο να προβλεφθεί ο πλήρης αντίκτυπος που θα έχουν η αυτοματοποίηση και η τεχνητή νοημοσύνη όσον αφορά τη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας στο μέλλον, ή πόσο γρήγορα θα γίνει αισθητός ο αντίκτυπος αυτός. Ορισμένες μελέτες έχουν προβλέψει ότι το ήμισυ των σημερινών επαγγελματικών δραστηριοτήτων θα μπορούσε να αυτοματοποιηθεί έως το 2055. Το βέβαιο είναι ότι οι εργαζόμενοι όλων των ηλικιών θα καλούνται όλο και περισσότερο να προσαρμόζουν τις δεξιότητές τους στις τεχνολογικές αλλαγές και να τις επικαιροποιούν συνεχώς. Αυτή είναι η πραγματικότητα για την οποία θα πρέπει να προετοιμάσουν τους Ευρωπαίους οι εταιρείες, τα σχολεία, τα κέντρα κατάρτισης και τα πανεπιστήμια της Ευρώπης.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΝΕΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΑΓΚΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Ο νέος κόσμος της εργασίας εγείρει ζητήματα σχετικά με την ποιότητα των θέσεων εργασίας στο μέλλον όσον αφορά τις αποδοχές, την ασφάλεια των θέσεων εργασίας και τις συνθήκες εργασίας. Έχει επίσης αντίκτυπο σε τομείς όπως τα δίκτυα κοινωνικής πρόνοιας, οι κοινωνικές παροχές, ο προγραμματισμός της συνταξιοδότησης, η φροντίδα των παιδιών και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Μπορεί επίσης να καταστήσει αναγκαία την προσαρμογή των ωραρίων εργασίας, των περιόδων ανάπαυσης και των απαιτήσεων σε θέματα υγείας και ασφάλειας.

Στην κοινωνία, γενικότερα, ανακύπτουν νέα κοινωνικά προβλήματα, όπως το άγχος και η κατάθλιψη, η παχυσαρκία, ασθένειες που σχετίζονται με το περιβάλλον και τον εθισμό στην τεχνολογία. Τα προβλήματα αυτά προστίθενται στα παραδοσιακά προβλήματα της κοινωνικής απομόνωσης, των ψυχικών νόσων, της κατάχρησης ναρκωτικών και οινοπνεύματος, της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας.

Διακυβεύεται η ικανότητα των δημόσιων αρχών, των επιχειρήσεων και των ατόμων να ανταποκρίνονται και να προσαρμόζονται. Οι συντελούμενες αλλαγές θα δημιουργήσουν σημαντικές νέες προκλήσεις στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, των επιχειρηματικών δεξιοτήτων, της διά βίου μάθησης, της διαχείρισης των ανθρωπίνων πόρων και της ικανότητας διαχείρισης

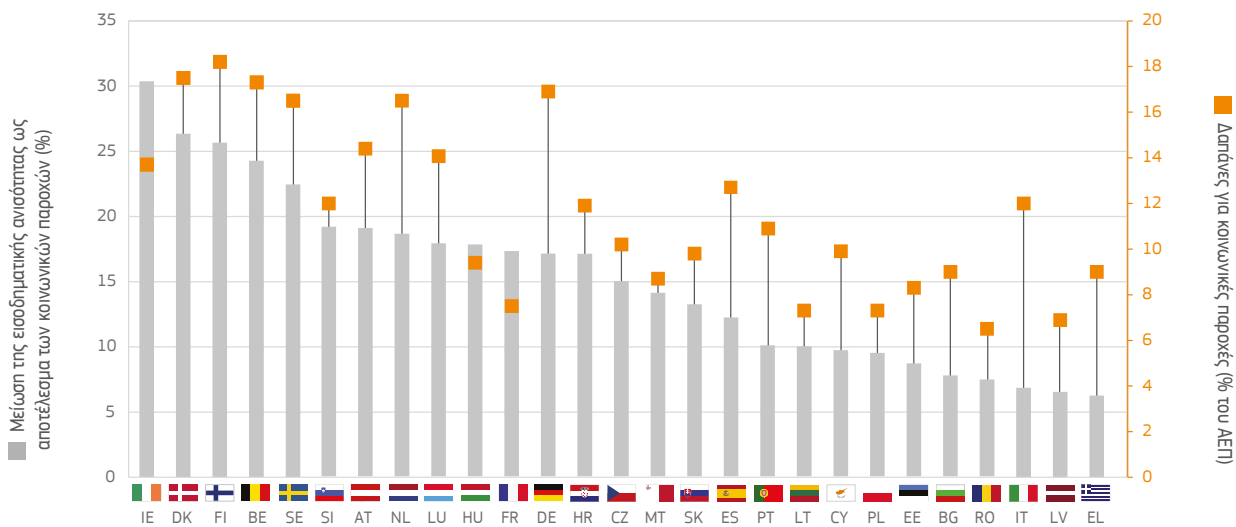
πολύπλοκων επαγγελματιών μεταβάσεων κατά τη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου. Θα συνεπιφέρουν επίσης την ανάπτυξη νέων κοινωνικών δικαιωμάτων που θα αντιστοιχούν στον μεταβαλλόμενο κόσμο της εργασίας.

Παρά τις πολυάριθμες μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται, τα υπάρχοντα κράτη κοινωνικής πρόνοιας δεν είναι πάντοτε κατάλληλα προετοιμασμένα για να προσαρμοστούν σε αυτές τις νέες και, σε μεγάλο βαθμό, πρωτόγνωρες προκλήσεις. Δεν πρόκειται μόνο για ζήτημα εξασφάλισης της δημοσιονομικής βιωσιμότητας· το θέμα είναι να δημιουργηθούν τα κατάλληλα δίκτυα ασφαλείας και νέα μέτρα προστασίας που θα βοηθούν τους πολίτες να αξιοποιούν στο έπακρο τις ικανότητές τους για να ζουν τη ζωή τους και την κοινωνία να λειτουργεί. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας εξακολουθούν να έχουν πολλούς περιορισμούς, ιδίως ως προς την κάλυψη και την πρόσβαση. Για παράδειγμα, χώρες που για πολλά χρόνια βασίζονταν στην παραδοσιακή οικογενειακή στήριξη και τις συντάξεις ως πηγή εισοδήματος για τη διευρυμένη οικογένεια, χρειάζεται να αναπτύξουν και

να ενισχύσουν συστήματα φορολογίας και παροχών περισσότερο προσανατολισμένα προς το άτομο, πιο καθολικά και περισσότερο εξαρτώμενα από το ύψος του εισοδήματος. Συχνά πρόκειται επίσης για χώρες που βασίστηκαν για πολλά χρόνια σε περιοριστική νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης ως μέσο για την προστασία των ατόμων που έχουν εργασία, αλλά σε βάρος των νεότερων ατόμων που αναζητούν εργασία.

Αναλογιζόμενοι νέους τρόπους προστασίας για το μέλλον, ένα σημαντικό στοιχείο είναι η ανάγκη να εκσυγχρονίσουμε τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και να επεκτείνουμε τα προγράμματα διά βίου μάθησης ώστε να διευκολύνουν την αύξηση της επαγγελματικής κινητικότητας και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα αναντιστοιχιών δεξιοτήτων. Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός στον τομέα των δεξιοτήτων εντείνεται και, μολονότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες παραμένουν κοντά στην κορυφή των διεθνών κατατάξεων ως προς τις δεξιότητες, ορισμένες έχουν ξεπεραστεί από χώρες της Ασίας, της Ωκεανίας και της Μέσης Ανατολής.

Οι καλά στοχευμένες πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας μπορούν να έχουν ισχυρό αντίκτυπο στη μείωση των ανισοτήτων
σε %, 2014

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΑΥΤΕΣ

Οι τάσεις αυτές είναι σαφώς αντιληπτές από τους Ευρωπαίους και ο αντίκτυπος της κρίσης αύξησε τις προσδοκίες και τις ανησυχίες πολλών. Διάφορες μελέτες έχουν δείξει επανειλημμένα ότι η απασχόληση και η κοινωνική πολιτική συγκαταλέγονται στις κορυφαίες προτεραιότητες των Ευρωπαίων. Κατά παράδοση, οι Ευρωπαίοι αξιολογούν ως πολύ σημαντικά τα πρότυπα κοινωνικής πρόνοιας και επισημαίνουν επίσης μια σχετική δυσανεμία για τον τρόπο με τον οποίο οι ανησυχίες τους αντιμετωπίζονται από την ΕΕ και τις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

Οι προσδοκίες αυτές τίθενται υπόψη όλων των αρχών —τοπικών, περιφερειακών, εθνικών ή ευρωπαϊκών— αλλά από τις μελέτες αυτές δεν καθίσταται πάντοτε σαφές ποιους θεωρούν οι ερωτηθέντες υπεύθυνους και για τι. Όταν ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να επιλέξουν μεταξύ του εθνικού και του ευρωπαϊκού επιπέδου, αυτοί απάντησαν ότι αποτελεί κατά κύριο λόγο καθήκον των κρατών μελών, αλλά πιστεύουν ότι και η ΕΕ έχει να διαδραματίσει έναν ρόλο, ακόμη και αν δεν διαθέτει όλα τα αναγκαία εφόδια για την επίλυση του εικάστοτε προβλήματος. Συγχρόνως, για την πλήρη αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων τα κράτη μέλη χρειάζεται να δημιουργήσουν γρήγορα και αποτελεσματικά τις αναγκαίες δομές, όπως δείχνει το παράδειγμα της ανεργίας των νέων.

Οι Ευρωπαίοι ανησυχούν για την κοινωνική κατάσταση

Περισσότεροι από 8 στους 10 Ευρωπαίους θεωρούν **την ανεργία, τις κοινωνικές ανισότητες και τη μετανάστευση** ως τις 3 μεγαλύτερες προκλήσεις για την Ένωση. Περιμένουν μια **ελεύθερη οικονομία της αγοράς** να συμβαδίζει με υψηλά επίπεδα **κοινωνικής προστασίας**.

7 στους 10 Ευρωπαίους θεωρούν ότι η διαχείριση της απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών είναι **κακή** και **τάσσονται υπέρ της λήψης αποφάσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο**.

Περισσότεροι από τους μισούς **Ευρωπαίους** θεωρούν ότι δεν έχουν **όλοι** την ευκαιρία να πετύχουν και ότι η ζωή θα είναι **πιο δύσκολη για την επόμενη γενιά**.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Ευρωβαρόμετρο 2017

4. Μια πιθανή μελλοντική πορεία για την ΕΕ των 27

Για να δοθούν απαντήσεις στις ελπίδες και τις προσδοκίες των πολιτών είναι απαραίτητο να διεξαχθεί μια ανοικτή συζήτηση σχετικά με την ικανότητα των οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων να συνεχίσουν να ανταποκρίνονται στις ατομικές και συλλογικές ανάγκες της κοινωνίας, καθώς και σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους η ΕΕ και τα κράτη μέλη της μπορούν να λειτουργούν από κοινού καλύτερα και πιο αποτελεσματικά.

Ο ρόλος της ΕΕ στον κοινωνικό τομέα θα εξαρτηθεί από τις ευρύτερες επιλογές που θα κάνει η ΕΕ27 ως σύνολο. Όπως υπογράμμισε η λευκή βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης, το φάσμα δυνατοτήτων ποικίλλει από την υφιστάμενη κατάσταση, έως την αλλαγή του πεδίου και των προτεραιοτήτων, έως ένα μερικό ή συλλογικό άλμα προς τα εμπρός.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΣΧΥΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Σε ολόκληρη την ΕΕ, υπάρχει αυξανόμενη συναίνεση ότι για τη δημιουργία ανθεκτικών κοινωνιών είναι απαραίτητη η προώθηση ίσων ευκαιριών ώστε όλοι να μπορούν να ξεκινούν καλά στη ζωή τους, να ξεπερνούν τις δυσκολίες και να πραγματώνουν τις δυνατότητές τους.

Οι τομείς όπου απαιτείται ανάληψη δράσης είναι ευρέως γνωστοί: επενδύσεις στα παιδιά για να εξασφαλιστεί ότι θα έχουν το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα στη ζωή, επενδύσεις στη νεολαία, τις δεξιότητες και τη διά βίου μάθηση· διευκόλυνση των μεταβάσεων καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας και μετάβαση από την προσέγγιση της «μίας μόνο θέσης εργασίας εφ' όρου ζωής» σε μια προοπτική «απασχόλησης εφ' όρου ζωής», συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης· προώθηση μιας υγιέστερης και μεγαλύτερης σε διάρκεια ζωής μέσω της πρόληψης, της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και της φροντίδας των ηλικιωμένων· προώθηση της ισότητας των φύλων, ώστε να ξεπεραστούν τα κενά που εξακολουθούν να υφίστανται και να εδραιωθεί η έννοια της «οικογένειας διπλού εισοδήματος»· διασφάλιση της ενεργού ένταξης και της καταπολέμησης των διακρίσεων, επιτρέποντας σε όλους να έχουν μια αξιοπρεπή ζωή· διευκόλυνση της κινητικότητας και διασφάλιση της επιτυχούς ένταξης των μεταναστών, προώθηση της συμμετοχής των πολιτών, του πολιτισμού και του διαλόγου, στοιχεία τα οποία έχουν επίσης οικονομική διάσταση —για να αναφέρουμε λίγα μόνο παραδείγματα.

Δεν υπάρχει μια ενιαία και αδιαφοροποίητη προσέγγιση σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά υπάρχουν κοινές προκλήσεις

και υπάρχει ανάγκη για από κοινού ανάληψη δράσης. Σε μια περίοδο ταχείας και αδιάκοπης αλλαγής, πρέπει να δοθεί έμφαση στην ενίσχυση του ρόλου του ατόμου και στην οικοδόμηση πιο ανθεκτικών κοινωνικών δομών, ικανών να προσαρμόζονται επιτυχώς με την πάροδο του χρόνου.

ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΜΑΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ Η ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν δρομολογήσει σημαντικές μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, με σαφείς κοινές τάσεις: ελάφρυνση στη φορολόγηση της εργασίας ώστε να μειωθεί το κόστος των προσλήψεων και να διευκολυνθεί η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, εκσυγχρονισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων με καλύτερη ευθυγράμμιση της ηλικίας συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής, εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες του σήμερα και του αύριο, διατήρηση της σύνδεσης των μισθών με την παραγωγικότητα με σκοπό τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας μακροπρόθεσμα.

Με τον τρόπο αυτό, τα κράτη μέλη μπορούν να μελετούν καθιερωμένα μοντέλα ανά την Ευρώπη τα οποία έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά. Στη Δανία ο συνδυασμός μιας ευέλικτης αγοράς εργασίας, ισχυρής κοινωνικής προστασίας, ενός λειτουργικού κοινωνικού διαλόγου και διά βίου μάθησης μείωσε τις ανισότητες και ενίσχυσε τις οικονομικές επιδόσεις. Το σύστημα διττής επαγγελματικής κατάρτισης στην Αυστρία και τη Γερμανία διευκόλυνε τη μετάβαση μεταξύ μάθησης και απασχόλησης συνδυάζοντας την εκπαίδευση με την πρακτική εμπειρία στον χώρο εργασίας.

Ταυτόχρονα, όλες οι χώρες ωθούνται προς την καινοτομία σε εθνικό ή ευρωπαϊκό πλαίσιο. Από τη δοκιμαστική θέσπιση του καθολικού βασικού εισοδήματος στη Φινλανδία έως την εισαγωγή ενός εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος στην Ελλάδα, διαγράφεται μια εντεινόμενη τάση να δοκιμάζονται νέα μοντέλα που να ανταποκρίνονται στις νέες πραγματικότητες. Στη Γαλλία, ένας νέος προσωπικός λογαριασμός δραστηριότητας συγκεντρώνει όλα τα δικαιώματα επιδόματος, όπως οι λογαριασμοί κατάρτισης, οι λογαριασμοί επαγγελματικού κινδύνου και τα επιδόματα ανεργίας σε έναν ενιαίο λογαριασμό ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιείται καθ' όλη τη σταδιοδρομία ενός ατόμου.

Η Ευρώπη είναι αναμφισβήτητη σε θέση να δίνει παραδείγματα λύσεων σε κοινωνικές προκλήσεις που αφορούν και άλλα μέρη του κόσμου —από την ταχεία γήρανση του πληθυσμού σε πολλές χώρες οι οποίες δεν

Τα πέντε σενάρια που προβλέπει η λευκή βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης

ΣΕΝΑΡΙΟ

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ;

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ;

ΣΕΝΑΡΙΟ	Συνεχίζουμε κανονικά	Τίποτε περισσότερο από την ενιαία αγορά	Αυτοί που θέλουν περισσότερα κάνουν περισσότερα	Κάνουμε λιγότερα με πιο αποδοτικό τρόπο	Κάνουμε μαζί πολύ περισσότερα
ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ;	<p>Η ΕΕ27 εφαρμόζει και αναβαθμίζει το θεματολόγιο των τρεχουσών μεταρρυθμίσεων. Οι προτεραιότητες επικαιροποιούνται τακτικά, τα προβλήματα αντιμετωπίζονται καθώς προκύπτουν και ανάλογα θεσπίζεται νέα νομοθεσία.</p>	<p>Η ΕΕ27 απλώς εμβαθύνει τις βασικές πτυχές της ενιαίας αγοράς.</p>	<p>Η Ε27 επιτρέπει στα κράτη μέλη που το επιθυμούν να συνεργάζονται στενότερα σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής. Κατά συνέπεια, ορισμένα κράτη μέλη μπορούν να καταλήγουν σε συμφωνίες σχετικά με συγκεκριμένες νομικές και δημοσιονομικές ρυθμίσεις για την εμβάθυνση της συνεργασίας. Άλλα κράτη μέλη μπορούν να συμμετάσχουν αργότερα.</p>	<p>Λόγω της συναίνεσης που επικρατεί ως προς την ανάγκη να αντιμετωπιστούν καλύτερα από κοινού ορισμένες προτεραιότητες, η ΕΕ27 εστιάζει την προσοχή και τους πόρους στην επίτευξη περισσότερων και ταχύτερων αποτελεσμάτων σε επιλεγμένους τομείς πολιτικής, ενώ σε άλλους τομείς, σταματά να ενεργεί ή περιορίζει τη δράση της.</p>	<p>Τα κράτη μέλη μοιράζονται περισσότερες αρμοδιότητες και πόρους, λαμβάνουν από κοινού περισσότερες αποφάσεις σε όλους τους τομείς πολιτικής, το ευρώ έχει ενισχυθεί και οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο ΕΕ εφαρμόζονται ταχέως.</p>
ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ;	<p>Τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες το δίκαιο της ΕΕ ισχύουν σε ολόκληρη την Ένωση.</p>	<p>Τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες το δίκαιο της ΕΕ μπορεί σταδιακά να περιοριστούν.</p> <p>Επίμονες διαφορές στα καταναλωτικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, τη φορολογία και τη χρήση δημόσιων επιδοτήσεων.</p> <p>Κίνδυνος «ανταγωνισμού προς τα κάτω».</p> <p>Δεν εξασφαλίζεται πλήρως η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.</p>	<p>Τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες το δίκαιο της ΕΕ αρχίζουν να ποικίλλουν, ανάλογα με το αν οι πολίτες ζουν ή όχι σε χώρα που έχει επιλέξει να κάνει περισσότερα.</p> <p>Μια ομάδα κρατών μελών επιλέγει να εναρμονίσει τη φορολογία ή να συμφωνήσει για κοινά κοινωνικά πρότυπα μειώνοντας έτσι το κόστος συμμόρφωσης, περιορίζοντας τη φοροδιαφυγή και συμβάλλοντας στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.</p> <p>Συντελείται πρόοδος στο επίπεδο των 27 κρατών μελών για την ενίσχυση της Ενιαίας Αγοράς και την ενδυνάμωση των τεσσάρων ελευθεριών.</p>	<p>Τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες το δίκαιο της ΕΕ ενισχύονται στους τομείς στους οποίους αποφασίζουμε να κάνουμε περισσότερα και μειώνονται σε άλλους τομείς.</p> <p>Τα νέα πρότυπα για την προστασία των καταναλωτών, του περιβάλλοντος καθώς και της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία απομακρύνονται από τον στόχο της λεπτομερούς εναρμόνισης και κινούνται προς ένα ελάχιστο απαιτούμενο επίπεδο.</p> <p>Οι μισθοί, η κοινωνική νομοθεσία και τα επίπεδα φορολόγησης ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό ανά την Ευρώπη.</p>	<p>Οι πολίτες έχουν περισσότερα δικαιώματα που τα αντλούν απευθείας από το δίκαιο της ΕΕ.</p> <p>Περισσότερος συντονισμός στα δημοσιονομικά, τα κοινωνικά και τα φορολογικά θέματα μεταξύ των κρατών της ζώνης του ευρώ.</p> <p>Πρόσθετη χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και την αντιμετώπιση των κραδασμών σε περιφερειακό, τομεακό και εθνικό επίπεδο.</p>

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

έχουν πλήρη συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, μέχρι τον σχεδιασμό «έξυπνων πόλεων» σε όλο τον κόσμο, μέχρι τις λύσεις στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης του αύριο.

Η ΕΕ ΔΕΝ ΞΕΚΙΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΔΕΝ

Τα τελευταία εξήντα χρόνια, ο ρόλος της ΕΕ είναι να στηρίζει τις αλλαγές, αλλά και να τις καθοδηγεί, με σεβασμό παράλληλα στις αρμοδιότητες των άλλων επιπέδων διακυβέρνησης.

Η Συνθήκη της Ρώμης είχε ήδη συμπεριλάβει θεμελιώδεις αρχές όπως η ίση αμοιβή για τις γυναίκες και τους άνδρες και το δικαίωμα των εργαζομένων να κυκλοφορούν ελεύθερα στα άλλα κράτη μέλη. Έχουν θεσπιστεί λεπτομερείς κανόνες που καθιστούν το δικαίωμα μετακίνησης σε άλλη χώρα πραγματικότητα: κανόνες για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ασθενών για θεραπεία στο εξωτερικό και αποζημίωση για τα ιατρικά τους έξοδα, κανόνες για την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων και κανόνες που διασφαλίζουν ότι οι πολίτες δεν χάνουν τα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα κατά την ανάληψη εργασίας σε άλλη χώρα. Οι διατάξεις αυτές είχαν άμεσο, θετικό αντίκτυπο στη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων. Συνολικά, τόσο οι οικονομίες μας όσο και οι κοινωνίες μας μόνο όφελος είχαν.

Από κοινού με την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς, η ΕΕ έχει αναπτύξει ένα σύνολο δευτερογενούς δικαίου σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων, τα δικαιώματα ισότητας, τις άτυπες μορφές εργασίας όπως η μερική απασχόληση ή η προσωρινή απασχόληση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι συνειδητοποιήσαμε πως μια κοινή αγορά απαιτεί επίσης κοινούς κανόνες σε ορισμένους τομείς, θεσπίζοντας ελάχιστα πρότυπα σε όλους τους σχετικούς τομείς.

Μέσω της καθοδήγησης που προσφέρει, η Ευρώπη δίνει τη δυνατότητα στις εθνικές κυβερνήσεις να αντλούν διδάγματα από τις εμπειρίες άλλων χωρών. Στον ευρύτερο κοινωνικό τομέα, η καθοδήγηση αυτή αφορά πολλούς διαφορετικούς τομείς, από την εκπαίδευση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, έως την πολιτική για τη νεολαία, την ισότητα των φύλων και την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και τον αθλητισμό. Κατά τον συντονισμό των δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τα κράτη μέλη συμφωνούν να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις στην οικονομία και την αγορά εργασίας για τη στήριξη της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και την ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης, με βάση υπεύθυνα δημόσια οικονομικά.

Παρόλο που ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού της ΕΕ χρησιμοποιείται για τη στήριξη της κοινωνικής

καινοτομίας και των κοινωνικών προγραμμάτων στα κράτη μέλη, όπως επίσης και για την καταπολέμηση της φτώχειας, πρέπει να σημειωθεί ότι ο κοινωνικός προϋπολογισμός της ΕΕ αντιπροσωπεύει μόλις το 0,3% των συνολικών δημόσιων κοινωνικών δαπανών στην ΕΕ. Μολονότι το μερίδιο αυτό θα μπορούσε να επανεξεταστεί στο μέλλον, είναι προφανές ότι η κοινωνική στήριξη βρίσκεται και θα παραμείνει πρωτίστως στα χέρια των κρατών μελών. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ χρησιμεύει κυρίως για τη στήριξη δράσεων για την ενίσχυση των Ευρωπαίων πολιτών: για την ενσωμάτωση μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, για παράδειγμα των Ρομά, και για τη στήριξη των εργαζομένων ώστε να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες αγορές εργασίας. Πριν από 30 χρόνια, η Ευρώπη θέσπισε ένα πρόγραμμα που επιτρέπει στους σπουδαστές να πραγματοποιούν μέρος των σπουδών τους σε άλλη χώρα. Το πρόγραμμα Erasmus+ έχει καταστεί μία από τις πιο επιτυχημένες πρωτοβουλίες στην ευρωπαϊκή ιστορία, καθώς το χρησιμοποιεί μέχρι στιγμής το 9% των ευρωπαίων σπουδαστών.

Τέλος, η ΕΕ στηρίζει τον κοινωνικό διάλογο, αναπτύσσει σχέσεις με την κοινωνία των πολιτών και συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς για την προώθηση υψηλού βιοτικού επιπέδου και κοινωνικών προτύπων, όχι μόνο εντός της Ένωσης και της γειτονιάς μας, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο και μακριά από τα σύνορά μας. Η σύγκλιση των κοινωνικών προτύπων αποτελεί βασικό στοιχείο μιας δίκαιης παγκοσμιοποίησης. Προς τον σκοπό αυτό, η ΕΕ συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, ώστε να τηρούνται τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα και τα κοινωνικά δικαιώματα και να βελτιώνονται οι συνθήκες εργασίας.

Η ΕΕ διαθέτει περιορισμένα αλλά σημαντικά εργαλεία

Νομοθεσία

- Ελάχιστες απαιτήσεις
- Ελεύθερη κυκλοφορία και κινητικότητα
- Εναρμόνιση βασικών προτύπων

Κατευθυντήριες γραμμές

- Συστάσεις πολιτικής
- Ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών
- Στήριξη μεταρρυθμίσεων

Χρηματοδότηση

- Δεξιότητες
- Νεολαία
- Χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Μείωση της φτώχειας
- Περιφερειακή και αγροτική ανάπτυξη
- Έρευνα και ανάπτυξη

Συνεργασία

- Διάλογος με τους κοινωνικούς εταίρους
- Συστήριξη με την κοινωνία των πολιτών
- Συνεργασία με εθνικούς φορείς και διεθνή θεσμικά όργανα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η σημερινή Επιτροπή έχει κλιμακώσει την ανάληψη δράσης σε όλα τα μέτωπα (βλ. παράρτημα II). Έχει εισηγηθεί σαφείς, δίκαιους και εφαρμόσιμους κανόνες για την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού με στόχο την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, παρέχοντας ταυτόχρονα στα κράτη μέλη βελτιωμένα μέσα για την αντιμετώπιση των καταχρήσεων. Εισηγήαγε νέα νομοθεσία για την προστασία των εργαζομένων από την έκθεση σε καρκινογόνες ουσίες —η οποία θα σώσει 100 000 ανθρώπινες ζωές, και έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε αγαθά και υπηρεσίες. Επίσης, πρότεινε φιλόδοξο θεματολόγιο για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν τις κατάλληλες δεξιότητες και να συμμετέχουν στη διά βίου μάθηση.

Σήμερα, με βάση εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους, η Επιτροπή παρουσιάζει τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Ο Πυλώνας ορίζει μια σειρά αρχών και δικαιωμάτων τα οποία θα χρησιμεύσουν ως πλαίσιο αναφοράς για την πολιτική για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Με σκοπό να στηρίξει τον Πυλώνα, η Επιτροπή δρομολόγησε επίσης νέα νομοθετική πρωτοβουλία για να προβλεφθούν σε γονείς και κηδεμόνες σε ολόκληρη την Ευρώπη ελάχιστα δικαιώματα άδειας από την εργασία και ευέλικτης οργάνωσης της εργασίας, προκειμένου να συνδυάζονται καλύτερα οι εργασιακές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις —ένα ζήτημα που απασχολεί σήμερα εκατοντάδες χιλιάδες νοικοκυριά στην Ευρώπη. Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν κληθεί σε διαβούλευση σχετικά με πιθανή νομοθεσία για τη βελτίωση των δικαιωμάτων απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων που σήμερα προστατεύονται ανεπαρκώς.

Μεγάλο μέρος των συζητήσεων στις χώρες μας αφορά τον τρόπο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας. Η σημερινή Επιτροπή έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για να παράσχει καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του δικαίου και για να καταστήσει τη νομοθεσία σαφέστερη, όποτε αυτό είναι δυνατό. Η ευθύνη για τη μεταφορά, την εφαρμογή και την επιβολή της ευρωπαϊκής κοινωνικής νομοθεσίας ανήκει ωστόσο σήμερα στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα να διεξάγουν ελέγχους και να επιβάλουν κυρώσεις για τις παραβιάσεις.

Η σημερινή Επιτροπή έχει εντείνει την παροχή καθοδήγησης προς τα κράτη μέλη, για παράδειγμα όσον αφορά στην ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας των νέων, των μακροχρόνια ανέργων και των υπηκόων τρίτων χωρών, την επαγγελματική και την εκπαιδευτική κατάρτιση, την καταπολέμηση της ρητορικής του μίσους και της ριζοσπαστικοποίησης, και την προστασία των παιδιών κατά τη μετανάστευση.

Έχει επίσης επαναδρομολογήσει το διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο και χαιρείται τη δέσμευσή τους, που εκφράστηκε στη Ρώμη με αφορμή την εξηκοστή επέτειο της ΕΕ, να συνεχίσουν να συμβάλουν για μια Ευρώπη που αποφέρει απτά οφέλη στους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις.

Τέλος, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές παραμέτρους σε όλες τις πολιτικές, μεταξύ άλλων στην εξωτερική εμπορική της πολιτική —ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η ολοκληρωμένη οικονομική και εμπορική συμφωνία (CETA) με τον Καναδά—, στην οικονομική της πολιτική, που έχει ως επίκεντρο τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς και στις πολιτικές της για τη γεωργία, το περιβάλλον, την ενέργεια και τις μεταφορές.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Με βάση τη λογική της λευκής βίβλου, υπάρχουν διάφορες επιλογές για το κοινωνικό μέλλον της Ευρώπης:

- ▶ Περιορισμός της «κοινωνικής διάστασης» στην ελεύθερη κυκλοφορία.
- ▶ Εναλλακτικά, εκείνοι που επιθυμούν να κάνουν περισσότερα είναι ελεύθεροι να κάνουν περισσότερα στο κοινωνικό πεδίο.
- ▶ Τέλος, η ΕΕ των 27 θα μπορούσε συντονισμένα να προχωρήσει στην εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης.

Η πολιτική που θα επιλεγεί θα έχει αντίκτυπο ο οποίος θα είναι αισθητός πέραν του κοινωνικού πεδίου, και θα επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, την ικανότητά της να αποκομίζει οφέλη και να διαμορφώνει ενεργά την παγκοσμιοποίηση, τη σταθερότητα της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, τη συνοχή εντός της Ένωσης και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών της. Κάθε πολιτική επιλογή θα πρέπει επίσης να εξεταστεί υπό το πρίσμα των προκλήσεων που προσδιορίζονται, και με γνώμονα το ερώτημα σε ποιους τομείς η ΕΕ μπορεί να προσφέρει προστιθέμενη αξία. Καθώς καθεμία από τις τρεις επιλογές θέτει σειρά συγκεκριμένων προτάσεων για την ανάληψη δράσης, αντίστοιχα και η επιλογή των πιθανών μέσων θα πρέπει να γίνει υπό το πρίσμα των εν λόγω προκλήσεων. Τα περισσότερα από τα παραδείγματα που παρατίθενται για τη δεύτερη επιλογή ισχύουν επίσης για την τρίτη και αντιστρόφως.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ» ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Ορισμένοι θεωρούν ότι η κοινωνική νομοθεσία σε επίπεδο ΕΕ παρεμποδίζει την ανάπτυξη, ότι ο διοικητικός φόρτος των επιχειρήσεων έχει υπερβολικά μεγάλο κόστος, ιδίως για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις. Υποστηρίζουν ότι τα υψηλά κοινωνικά μας πρότυπα, παράλληλα με την προστασία των καταναλωτών και τα περιβαλλοντικά πρότυπα, αποτελούν ανταγωνιστικό μειονέκτημα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, είναι ευθύνη και αρμοδιότητα μόνο των κρατών μελών να διανέμουν τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης με δίκαιο τρόπο μεταξύ των πολιτών τους, μέσω της φορολογίας και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Ομοίως, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός θα πρέπει, κατά την άποψή τους, να είναι αποκλειστικά ευθύνη των κρατών μελών.

Η αποκλειστική εστίαση στην ενιαία αγορά σημαίνει διατήρηση των κανόνων για την προώθηση των διασυνοριακών μετακινήσεων προσώπων, όπως είναι οι κανόνες για τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης των μετακινούμενων πολιτών, οι κανόνες για την απόσπαση των εργαζομένων, τη διασυνοριακή υγειονομική περιθάλψη και την αναγνώριση των πτυχίων. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή θα συνεπαγόταν την κατάργηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την προστασία των εργαζομένων, για την υγεία και την ασφάλειά τους, τον χρόνο εργασίας και τον χρόνο ανάπαυσης. Η νομοθεσία για την ελάχιστη άδεια μετ' αποδοχών και την ισότητα θα καταργούνταν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα κράτη μέλη θα ήταν ελεύθερα να αποφασίζουν εάν θα επιτρέψουν την προσωρινή

απασχόληση ή όχι. Δεν θα ήταν πλέον εξασφαλισμένη σε όλη την Ευρώπη η ισότιμη μεταχείριση των εργαζομένων με μερική απασχόληση. Δεν θα υπήρχαν ελάχιστα πρότυπα σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τις άδειες μητρότητας και πατρότητας, ούτε για γονική άδεια ή άδεια για παροχή φροντίδας. Τα δικαιώματα των εργαζομένων στην ενημέρωση, ατομικά και συλλογικά, σχετικά με τα δικαιώματά τους δεν θα ήταν πλέον εγγυημένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το πλαίσιο για τις Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων σε πολυεθνικές εταιρείες θα καταργούνταν. Ο κοινωνικός διάλογος σε επίπεδο ΕΕ θα περιοριζόταν σε τομείς και θέματα που σχετίζονται με την εσωτερική αγορά.

Η Ευρώπη δεν θα προωθούσε πλέον ευκαιρίες για ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών στα πεδία της κοινωνικής αρωγής, της εκπαίδευσης, της υγείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού. Ούτε θα υποστήριζε τα κράτη μέλη με συστάσεις σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας, ούτε με εργαλεία για την επανεκπαίδευση και την κατάρτιση των Ευρωπαίων, ώστε να καταστούν πιο ικανοί για απασχόληση. Τα ευρωπαϊκά κονδύλια για τη στήριξη της οικονομικής αναγέννησης των περιοχών που έχουν πληγεί σοβαρά από τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης θα μειώνονταν ή θα καταργούνταν. Τα κοινωνικά προγράμματα στα κράτη μέλη που συγχρηματοδοτούνται σε μεγάλο ποσοστό από πόρους της ΕΕ θα έπρεπε να διακοπούν ή να χρηματοδοτηθούν από εθνικούς πόρους.

Τι θα μπορούσε να σημαίνει αυτή η επιλογή στην πράξη:

- ▶ Για τους οδηγούς φορτηγών ισχύουν διαφορετικοί χρόνοι οδήγησης και ανάπαυσης σε κάθε χώρα: ο εργοδότης τους οφείλει να τους αμείβει με διαφορετικό ωρομίσθιο σε κάθε χώρα.
- ▶ Οι 20 ημέρες διακοπών μετ' αποδοχών και οι 14 εβδομάδες άδειας μητρότητας δεν είναι πλέον εγγυημένες σε όλη την Ευρώπη.
- ▶ Οι ασθενείς συνεχίζουν να μπορούν να λαμβάνουν περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος, αλλά δεν υπάρχει ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της αύξησης των ανθεκτικών στα αντιβιοτικά βακτηρίων.
- ▶ Δεν υπάρχει συντονισμός και ετοιμότητα αντιμετώπισης κοινών απειλών κατά της υγείας, για παράδειγμα σε περιπτώσεις εξάπλωσης μεταδοτικών ασθενειών όπως ο ιός Έμπολα ή ο ιός Ζίκα.
- ▶ Όταν κλείνει ένα εργοστάσιο αυτοκινήτων επειδή η παραγωγή μεταφέρεται σε χώρα εκτός Ευρώπης όπου κυριαρχούν χαμηλά ημερομίσθια, και χιλιάδες άνθρωποι χάνουν ταυτόχρονα τη δουλειά τους στην ίδια περιφέρεια, δεν υπάρχουν διαθέσιμα ευρωπαϊκά κονδύλια για να βοηθήσουν τους εργαζομένους να ξαναβρούν εργασία.
- ▶ Ακόμη και το πρόγραμμα Erasmus+ κινδυνεύει να εγκαταλειφθεί, ενώ η ΕΕ διακόπτει κάθε συγκριτική αξιολόγηση για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και τα άτομα με χαμηλές επιδόσεις.
- ▶ Διακόπτεται η υποστήριξη της ΕΕ στην ευρωπαϊκή βιομηχανία κινηματογράφου, καθώς και στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας. Καταργείται ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης.

Υπέρ και κατά:

- ▶ Οι περισσότερες από τις αποφάσεις για κοινωνικά και εργασιακά ζητήματα θα λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, «πιο κοντά» στους πολίτες.
- ▶ Οι επιχειρήσεις θα αποδεσμευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ, αλλά αντ' αυτού θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμορφώνονται με 27 διαφορετικές εθνικές νομοθεσίες.
- ▶ Τα κράτη μέλη θα μπορούν τελείως ελεύθερα να δοκιμάζουν καινοτόμες λύσεις όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση, την ψηφιοποίηση και τη γήρανση του πληθυσμού. Χωρίς όμως τη στήριξη της ΕΕ θα έχουν λιγότερες ευκαιρίες να μάθουν το ένα από το άλλο.
- ▶ Παρότι πολλές από τις προκλήσεις θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την κατάρτιση, η Ευρώπη δεν θα συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση.
- ▶ Οι εθνικές αγορές εργασίας θα αποκλίνουν περαιτέρω. Αντί για σύγκλιση, θα ενταθεί ο κίνδυνος της απόκλισης του εργατικού κόστους και θα ενσκήψει η απειλή του «ανταγωνισμού προς τα κάτω».
- ▶ Σε περίπτωση που οι μισθοί αποκλίνουν περαιτέρω, περισσότεροι εργαζόμενοι από χώρες με χαμηλούς μισθούς, ιδίως οι νέοι και καλύτερα καταρτισμένοι, ενδέχεται να εγκαταλείψουν τις χώρες τους κατευθυνόμενοι σε χώρες με υψηλότερους μισθούς, εντός της ΕΕ ή στο εξωτερικό. Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να οξύνει τα δημογραφικά προβλήματα σε ορισμένα κράτη μέλη.
- ▶ Σε συνδυασμό με τη διακοπή των κονδυλίων της ΕΕ που στηρίζουν κοινωνικά έργα, μεταξύ άλλων για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε τελικά να διαβρώσει τη στήριξη στην ενιαία αγορά και το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Πάνω από όλα και κατά παράδοξο τρόπο, μολονότι η επιλογή αυτή στοχεύει στην εστίαση της κοινωνικής διάστασης της Ευρώπης στην ελεύθερη κυκλοφορία, θα κινδύνευε να υπονομεύσει την ενιαία αγορά.
- ▶ Η Ευρώπη δεν θα μπορούσε, ως εκ τούτου, να αξιοποιήσει το πλήρες δυναμικό της βασικής κινητήριας δύναμης της ανάπτυξης και της απασχόλησης, δηλαδή της ενιαίας αγοράς.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΝΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

Πολλοί υποστηρίζουν ότι τα χρόνια της κρίσης έχουν καταδείξει πως τα κράτη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα πρέπει να συνεργαστούν περισσότερο στο κοινωνικό πεδίο για να διατηρήσουν την ευρωστία και τη σταθερότητα του ευρώ και προκειμένου να αποφευχθούν απότομες προσαρμογές στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών τους. Αναγνωρίζεται επίσης ότι είναι προτιμότερο η προσαρμογή να γίνεται προληπτικά. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα κοινωνικά τους μοντέλα και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας πρέπει να εξομοιωθούν. Αλλά οι αγορές εργασίας τους και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να λειτουργούν σωστά, ώστε όταν επέλθει η επόμενη κρίση, η οικονομία τους να είναι πιο ανθεκτική και να προστατευτεί καλύτερα η ευημερία του λαού τους.

Για πολλούς, η ζώνη του ευρώ απλούστατα είναι κάτι περισσότερο από μια οικονομική οντότητα, καθώς συνδέει άρρηκτα τα πεπρωμένα μας. Στο επικείμενο έγγραφο προβληματισμού σχετικά με το μέλλον της οικονομικής και νομισματικής ένωσης θα αναπτυχθούν πιο ολοκληρωμένες επιλογές από την άποψη αυτή, και θα παρουσιαστούν μεταξύ άλλων τα πιθανά μέσα σταθεροποίησης, όπως σκιαγραφούνται στην Έκθεση των πέντε προέδρων σχετικά με την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Ωστόσο οι συνέπειες από την εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης της ζώνης του ευρώ, και ενδεχομένως σε ορισμένες άλλες χώρες, αξίζει να συζητηθούν περαιτέρω στο πλαίσιο και αυτού του εγγράφου.

Επί του παρόντος, εκτός από τον συντονισμό και την εποπτεία της δημοσιονομικής πολιτικής, δεν υπάρχει άλλο νομικό πλαίσιο για την προώθηση νομοθεσίας αποκλειστικά για τη ζώνη του ευρώ, αλλά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί το μέσο της «ενισχυμένης συνεργασίας» που προβλέπεται στη Συνθήκη. Αυτό σημαίνει ότι μια ομάδα αποτελούμενη από τουλάχιστον 9 χώρες θα μπορούσε, ως έσχατη λύση και μόνο εφόσον συμφωνήσει η ΕΕ των 27, να εγκρίνει νομοθετικές πράξεις που δεσμεύουν μόνο τις χώρες που συμμετέχουν. Τα κοινά πρότυπα θα μπορούσαν να επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στις αγορές εργασίας, την ανταγωνιστικότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον και τη δημόσια διοίκηση, καθώς και σε ορισμένες πτυχές της φορολογικής πολιτικής (όπως στη βάση φορολογίας των επιχειρήσεων). Η ζώνη του ευρώ θα υποστηριζόταν καλύτερα και οι πολίτες της θα ήταν πιο προστατευμένοι αν υπήρχε μεγαλύτερη σύγκλιση των διαφόρων εθνικών πολιτικών για την απασχόληση και των κοινωνικών πολιτικών. Η υφιστάμενη χρηματοδότηση σε επίπεδο ΕΕ θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη στήριξη κοινών δράσεων και/ή θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ειδικά ταμεία από τις συμμετέχουσες χώρες.

Η ενισχυμένη συνεργασία θα μπορούσε να πραγματοποιείται από διαφορετικές ομάδες χωρών, όπως καταδεικνύεται σε ορισμένα από τα κατωτέρω παραδείγματα.

Τι θα μπορούσε να σημαίνει αυτή η επιλογή στην πράξη:

- ▶ Το πτυχίο κάποιου αναγνωρίζεται αυτόματα σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά όχι σε άλλα.
- ▶ Οι πολίτες μπορούν εύκολα να ταυτοποιούνται σε ορισμένες χώρες με ενιαίο αριθμό κοινωνικής ασφάλισης: οι αρχές από τις χώρες αυτές μπορούν εύκολα να ελέγξουν αν κάποιος είναι ασφαλισμένος και οι αποζημιώσεις και τα επιδόματα μπορούν να αποδίδονται πιο ομαλά.
- ▶ Μια ομάδα χωρών συμφωνούν σχετικά με την κοινή τιμολόγηση φαρμάκων και εμβολίων. Έτσι θα βελτιωθεί η κάλυψη του πληθυσμού και η πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη.
- ▶ Μια ομάδα χωρών συμφωνούν σχετικά με τον κοινό σχεδιασμό του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού των ιατρών και του νοσηλευτικού προσωπικού που θα εκπαιδεύσουν από κοινού.
- ▶ Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι πολίτες ενδεχομένως να λάβουν υψηλότερα επιδόματα ανεργίας σε σχέση με σήμερα· σε άλλα κράτη μέλη, η περίοδος κατά την οποία οι πολίτες δικαιούνται επίδομα ανεργίας ενδέχεται να μειωθεί.
- ▶ Τα συμμετέχοντα κράτη μέλη μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή κοινά προγράμματα για την ένταξη των προσφύγων.
- ▶ Δεν θα εξαλειφθεί η ανεργία, αλλά στις χώρες που επιλέγουν βαθύτερη κοινωνική διάσταση οι άνθρωποι έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρουν ταχύτερα νέα θέση εργασίας και υποστηρίζονται κατά τη μετάβαση, χάρη στα κοινά μέσα επανεικπαίδευσης και κατάρτισης.

Υπέρ και κατά:

- ▶ Εκείνοι που θέλουν να προχωρήσουν περισσότερο είναι ελεύθεροι να το κάνουν. Χώρες που έχουν ίδια προσέγγιση έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν πιο τολμηρά μέτρα. Δεν θα υπήρχε ανάγκη να αποδεχτούμε μόνο τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή μεταξύ των 27.
- ▶ Η συνεργασία ορισμένων θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως εφελκτήριο νέων καινοτόμων σχεδίων για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων όπως η γήρανση του πληθυσμού, η ψηφιοποίηση και η αστικοποίηση. Σε περίπτωση επιτυχίας, θα μπορούσαν εντέλει να προσχωρήσουν και τα 27 κράτη μέλη.
- ▶ Τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες το δικαίωμα της ΕΕ θα άρχιζαν να ποικίλλουν, ανάλογα με το αν οι πολίτες ζουν ή όχι σε χώρα που έχει αποφασίσει να κάνει περισσότερα.
- ▶ Το επίπεδο πολυπλοκότητας για τη λήψη αποφάσεων, καθώς και για την παρακολούθηση και την επιβολή των κανόνων θα αυξανόταν.
- ▶ Θα μπορούσε να επιτευχθεί μεγαλύτερη σύγκλιση στη ζώνη του ευρώ προς την κατεύθυνση πιο ενοποιημένης αγοράς εργασίας, πιο αποτελεσματικών συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και ισχυρότερων συστημάτων εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης. Έτσι θα ικανοποιούνταν μερικές από τις προκλήσεις που επισημάνθηκαν.
- ▶ Από την άλλη πλευρά, θα διευρύνονταν οι ήδη υφιστάμενες διαφορές με άλλες χώρες, γεγονός που θα καθιστούσε πιο δύσκολο για αυτές την ένταξη αργότερα στη ζώνη του ευρώ.
- ▶ Ορισμένες χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ ενδέχεται να θελήσουν να προσελκύσουν επιχειρήσεις θεσπίζοντας σιοπίμως χαμηλότερα πρότυπα —σε βάρος της κοινωνικής σύγκλισης.
- ▶ Η ενιαία αγορά θα μπορούσε να υπονομευτεί λόγω της ύπαρξης διαφορετικών κοινωνικών προτύπων στις χώρες της ΕΕ, με κίνδυνο να υπάρξουν επιπτώσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση.

Η ΕΕ ΤΩΝ 27 ΠΡΟΧΩΡΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην Ευρώπη είναι διαδεδομένη η άποψη, που αντικατοπτρίζεται επίσης στη «δήλωση της Ρώμης», ότι οι κοινωνικές αξίες έχουν θεμελιώδη σημασία για το ίδιο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και ότι όλοι οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα και ίσες ευκαιρίες. Άλλοι υποστηρίζουν ότι η ενιαία αγορά είναι στενά συνυφασμένη με την ύπαρξη κοινών κοινωνικών προτύπων, όπως εξάλλου στενά συνυφασμένη είναι με την ύπαρξη κοινών προτύπων προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών. Μια τρίτη ομάδα υπογραμμίζει ότι οι κοινές μείζονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ευρωπαϊκές χώρες —ασφάλεια, δημογραφικές αλλαγές, μετανάστευση, τεχνολογικές εξελίξεις, παγκοσμιοποίηση— είναι τέτοιες διάστασης και παγκόσμιες εμβέλειες που πρέπει να αντιμετωπιστούν τουλάχιστον σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ώστε να καταστεί δυνατός ο περιορισμός τους και η ενεργή διαμόρφωση του μέλλοντος.

Ταυτόχρονα, πολλοί υποστηρίζουν ότι για τη συνέχεια της πορείας των 27 δεν αρκεί η παραίνεση: «συνεχίστε όπως πριν, απλώς εντείνετε τις προσπάθειες». Η τρέχουσα κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Ένωση και τα κράτη μέλη ενδέχεται να πρέπει να επαναξιολογηθεί, με αλλαγές σε τέσσερις τομείς: νομοθεσία, συνεργασία, καθοδήγηση και χρηματοδότηση. Είναι επιτακτικό τόσο η ΕΕ όσο και οι εθνικές κυβερνήσεις να επανεστιάσουν την προσοχή τους στις μελλοντικές προκλήσεις. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να υπερασπιστούμε την κοινωνική οικονομία της αγοράς της ΕΕ, διατηρώντας τον ξεχωριστό ευρωπαϊκό τρόπο ζωής.

Δεν αμφισβητείται ότι το κέντρο βάρους της δράσης στο κοινωνικό πεδίο θα πρέπει και θα παραμείνει πάντοτε στις εθνικές και τοπικές αρχές και τους αντίστοιχους κοινωνικούς εταίρους. Ωστόσο, όπως καταδεικνύει η συνεχιζόμενη διαμάχη, οι τομείς στους οποίους η ΕΕ μπορεί να αναπτύξει νέες πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της δράσης των κρατών μελών είναι πολλαπλοί, με

την πλήρη χρήση όλων των μέσων που διαθέτει στην εργαλειοθήκη της.

Με τη νομοθεσία δεν μπορούν απλώς να καθορίζονται ελάχιστα πρότυπα αλλά, σε επιλεγμένους τομείς, είναι δυνατή η πλήρης εναρμόνιση των δικαιωμάτων των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ.

Με στόχο την εστίαση στη σύγκλιση όσον αφορά τα κοινωνικά αποτελέσματα, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν δεσμευτικοί δείκτες αναφοράς για σημαντικές παραμέτρους που συμβάλλουν σε αποτελεσματικές πολιτικές για την απασχόληση, την εκπαίδευση, καθώς και τα συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Με βάση το υπόδειγμα των Εγγυήσεων για τη νεολαία θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα Εγγυήσεις για το παιδί, υποστηριζόμενο από κονδύλια της ΕΕ .

Υπάρχει το αίτημα να διατεθούν περισσότερα κονδύλια σε επίπεδο ΕΕ για την υποστήριξη της ανάπτυξης δεξιοτήτων, έργων ένταξης στην αγορά εργασίας, την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας. Η χρηματοδότηση της ΕΕ θα μπορούσε να εξαρτάται από τη δέσμευση για την επίτευξη ορισμένων δεικτών αναφοράς ή τη θέσπιση συγκεκριμένων μεταρρυθμιστικών μέτρων, με σκοπό την προώθηση της σύγκλισης με όσους σημειώνουν τις καλύτερες επιδόσεις. Η ΕΕ θα μπορούσε επίσης να στηρίξει περαιτέρω τις κοινωνικές επενδύσεις μέσω χρηματοδοτικών μηχανισμών σε επίπεδο ΕΕ.

Προτείνεται επίσης η σύσταση ευρωπαϊκών αρχών, όπως ευρωπαϊκής επιθεώρησης εργασίας και ευρωπαϊκής υπηρεσίας μεταφορών, που θα αναλάβουν λειτουργία συντονισμού και επιβολής του νόμου σε διασυνοριακές καταστάσεις, συμπληρώνοντας τον ρόλο των υπηρεσιών επιβολής του νόμου των κρατών μελών.

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να συμφωνήσουν ότι η ΕΕ των 27 μπορεί να δράσει συντονισμένα μόνο σε επιλεγμένους τομείς.

Τι θα μπορούσε να σημαίνει αυτή η επιλογή στην πράξη:

- ▶ Η ΕΕ των 27 συμφωνεί σε κοινούς κανόνες που καθορίζουν το καθεστώς απασχόλησης των εργαζομένων σε ψηφιακές πλατφόρμες. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό της ενιαίας ψηφιακής ευρωπαϊκής αγοράς.
- ▶ Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν αμοιβαία τα πτυχία των άλλων κρατών μελών.
- ▶ Οι συμφωνίες για τα ημερομίσθια των Ευρωπαίων οδηγών φορτηγών συντονίζονται ή ακόμα αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε συλλογικό επίπεδο από τους Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους και εφαρμόζονται με ενιαίο τρόπο στην ενιαία αγορά.
- ▶ Κάθε Ευρωπαίος/-α έχει μοναδικό αριθμό κοινωνικής ασφάλισης που τον/την ταυτοποιεί σε κάθε χώρα. Αιτήσεις, έλεγχοι και πληρωμές πραγματοποιούνται διαδικτυακά, απρόσκοπτα από τη μία χώρα στην άλλη.
- ▶ Οι εργαζόμενοι/-ες συνταξιοδοτούνται στην ίδια ηλικία σε όλη την Ευρώπη, σύμφωνα με τις τάσεις στο προσδόκιμο ζωής. Σε ορισμένες χώρες, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι θα συνταξιοδοτούνται σε μεγαλύτερη ηλικία, αλλά οι συντάξεις θα είναι εγγυημένες.
- ▶ Οι επιχειρήσεις μπορούν να ελέγχονται όχι μόνο από εθνικούς αλλά και από Ευρωπαίους επιθεωρητές.
- ▶ Τα κράτη μέλη ενδέχεται να χρειαστεί να προσαρμόσουν τα πληροφοριακά τους συστήματα ώστε να καταστούν διαλειτουργικά με τα συστήματα που λειτουργούν σε επίπεδο ΕΕ.
- ▶ Το πρόγραμμα Erasmus+ επεκτείνεται και περιλαμβάνει τουλάχιστον το 30% των φοιτητών πανεπιστημίων, μαθητών, ασκούμενων, μαθητευόμενων και δασκάλων.
- ▶ Δημιουργείται ενιαίος χώρος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλες τις χώρες.
- ▶ Μια ευρωπαϊκή κάρτα αναπηρίας ισχύει σε όλες τις χώρες.
- ▶ Διατίθενται πόροι της ΕΕ για την αντιμετώπιση διασυνοριακών απειλών για την υγεία (ισί Έμπολα, Ζίκα).
- ▶ Θεσπίζονται υποχρεωτικοί δείκτες αναφοράς για τη βελτίωση των παρεμβάσεων για τη δημόσια υγεία, για παράδειγμα όσον αφορά την περιεκτικότητα των τροφών σε λιπαρά και ζάχαρη.
- ▶ Οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν ηλεκτρονικά τα ιατρικά τους δεδομένα όταν υποβάλλονται σε θεραπεία σε άλλο κράτος μέλος και χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική συνταγογράφηση για να λαμβάνουν αποζημίωση για τα ιατροφαρμακευτικά τους έξοδα.

Υπέρ και κατά:

- ▶ Οι πολίτες θα έχουν πιο ισότιμα κοινωνικά δικαιώματα σε όλα τα κράτη μέλη, γεγονός που θα ενισχύσει την ταύτισή τους με το ευρωπαϊκό εγχείρημα και την υποστήριξη προς αυτό.
- ▶ Οι πολίτες θα νιώσουν πιο αποξενωμένοι από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- ▶ Θα εξακολουθεί ενίοτε να είναι δυσχερής η συμφωνία μεταξύ των 27. Η πολιτική βούληση θα πρέπει να εξασφαλίζει την επίτευξη συμβιβασμών χωρίς τα πρότυπα να μετακινούνται στον ελάχιστο κοινό παρνομαστή.
- ▶ Η ενιαία αγορά θα λειτουργεί πιο απρόσκοπτα, καθώς θα ενοποιηθούν περαιτέρω οι ευρωπαϊκές αγορές εργασίας και θα μειωθεί ο φόβος του «κοινωνικού ντάμπινγκ». Θα αυξηθεί η στήριξη για την ενιαία αγορά, εφόσον επιτευχθεί σωστή ισορροπία μεταξύ των διαφόρων συμφερόντων και της ακεραιότητας της.
- ▶ Η κοινή δράση ως 27 θα διευκολύνει κάθε ενδεχόμενη μελλοντική ένταξη στην ευρωζώνη.
- ▶ Όλες οι ευρωπαϊκές οικονομίες θα καταστούν πιο ανθεκτικές στους κλυδωνισμούς, καθώς οι χώρες μας θα αντιμετωπίζουν συντονισμένα τις προκλήσεις.
- ▶ Η ΕΕ θα έχει ορατή συνεισφορά στην ενδυνάμωση των πολιτών, για παράδειγμα με την ενίσχυση των προγραμμάτων κατάρτισης.
- ▶ Με 27 ενωμένες χώρες, η Ευρώπη θα βρίσκεται στη βέλτιστη θέση να αντιμετωπίσει τις κοινές προκλήσεις, ενώ η ισχύς και η διεθνής θέση της Ευρώπης θα μεγιστοποιηθεί.

5. Συνεχίζοντας τη συζήτηση

Η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης αλλάζει συνεχώς, επηρεαζόμενη από τις προσωπικές επιλογές, την οικονομική πραγματικότητα, τις παγκόσμιες τάσεις και τις πολιτικές αποφάσεις. Μπορούμε να επιλέξουμε να αποδεχτούμε και να κατευθύνουμε την αλλαγή ή να κατευθυνθούμε από αυτήν.

Ένα χάσμα μεταξύ «κερδοσιμένων» και «χαμένων» της οικονομικής και τεχνολογικής αλλαγής μπορεί να οδηγήσει σε νέες δομές ανισότητας, με τον επίμονο κίνδυνο φτώχειας να συμπύκνει με νέες μορφές αποκλεισμού. Σε μια σύγχρονη και συνεκτική κοινωνία, όλοι θα πρέπει να μπορούν να συμβάλλουν πλήρως και να έχουν πρόσβαση σε νέες ευκαιρίες σε διάφορα στάδια της ζωής τους. Πρόκειται για ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και κοινωνικής συνοχής.

Είναι εξάλλου ζήτημα επιτακτικό και από οικονομική άποψη. Μια κοινωνία που λειτουργεί σωστά, έχει αυτοπεποίθηση και σφρίγος, επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της και παρέχει σε όλους τους πολίτες της τις κατάλληλες ευκαιρίες για να προοδεύουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, έχει ουσιαστική σημασία για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης, τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την καταπολέμηση των κοινωνικών κινδύνων.

Αποτελεί επίσης πολιτική επιταγή. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης έχει ουσιαστική σημασία για την πρόοδο, τον εκσυγχρονισμό και τη θετική αντιμετώπιση των αλλαγών.

Παρότι η Ευρώπη έχει μεγάλη πείρα, είναι σαφές ότι μοντέλα ή «λύσεις» σαν αυτές δεν μπορούν να μεταφερθούν απλά ή να εξαχθούν αυτούσιες από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο με διαφορετική κοινωνικοοικονομική κατάσταση, διαφορετικές πολιτιστικές παραδόσεις και διαφορετικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Ωστόσο, κάθε ευρωπαϊκή χώρα αγωνίζεται εντέλει για το ίδιο πράγμα: για τη δημιουργία μιας κοινωνίας πιο δίκαιης, που θα βασίζεται στις ίσες ευκαιρίες. Το φύλο, ο τόπος γέννησης, το οικογενειακό υπόβαθρο ή ο πλούτος που έχουμε κατά τη γέννησή μας δεν πρέπει να καθορίζουν το επίπεδο πρόσβασης στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες ή στις ευκαιρίες.

Στην πολυμορφία τους, οι χώρες της ΕΕ των 27 έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις κοινές προκλήσεις η καθεμία ξεχωριστά και όλες μαζί, γνωρίζοντας ότι η ευθύνη για την προετοιμασία για το μέλλον ανήκει σε μεγάλο βαθμό στις ίδιες. Η παρουσίαση στο παρόν έγγραφο των τριών δρόμων παρέχει μια προοπτική για όσα θα μπορούσαν να επιτευχθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και για τους ενδεχόμενους περιορισμούς, ανάλογα με τον βαθμό φιλοδοξίας που θα υιοθετηθεί και την έκταση στην οποία ορισμένα —ή και όλα— τα κράτη μέλη είναι διατεθειμένα να συνεργαστούν.

Το κατά πόσον ο ρόλος που διαδραματίζει η Ευρώπη για την υποστήριξη της Ευρώπης των 27 θα πρέπει να αλλάξει στο μέλλον θα συζητηθεί περαιτέρω κατά τους επόμενους μήνες. Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να εμβαθύνει και να διευρύνει τη συζήτηση αυτή με τους πολίτες, τους κοινωνικούς εταίρους, τα άλλα όργανα της ΕΕ και τους ηγέτες της ΕΕ των 27. Το παρόν έγγραφο προβληματισμού επιδιώκει να διαμορφώσει το πεδίο για μια συζήτηση που θα πρέπει ουσιαστικά να αποσαφηνίσει δύο ανοιχτά ερωτήματα: Ποιες είναι οι προκλήσεις που θα πρέπει οι χώρες μας να αντιμετωπίσουν συντονισμένα; Ποια προστιθέμενη αξία μπορούν να προσφέρουν σε αυτόν τον αγώνα τα θεσμικά όργανα σε επίπεδο ΕΕ;

Στη συζήτηση αυτή θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι κοινωνικές παράμετροι δεν περιορίζονται στις περιοχές της «αλασκικής» κοινωνικής πολιτικής. Από την άποψη αυτή, στα επικείμενα έγγραφα προβληματισμού για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης, την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ θα εξεταστούν επίσης ζητήματα που άπτονται της μελλοντικής κοινωνικής διάστασης της Ευρώπης.

Σε συνεργασία με την Επιτροπή, η σουηδική κυβέρνηση προετοιμάζει κοινωνική σύνοδο για δίκαιες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη στο Γκέτεμποργκ, στις 17 Νοεμβρίου 2017. Μέχρι τότε, η Επιτροπή ελπίζει ότι το εν λόγω έγγραφο προβληματισμού θα προετοιμάσει το έδαφος για μια πλήρη και ανοικτή συζήτηση για την κατεύθυνση προς την οποία επιθυμούν να κινηθούν οι κοινωνίες μας και για τον τρόπο με τον οποίο η Ευρώπη μπορεί να τις βοηθήσει να το πετύχουν.

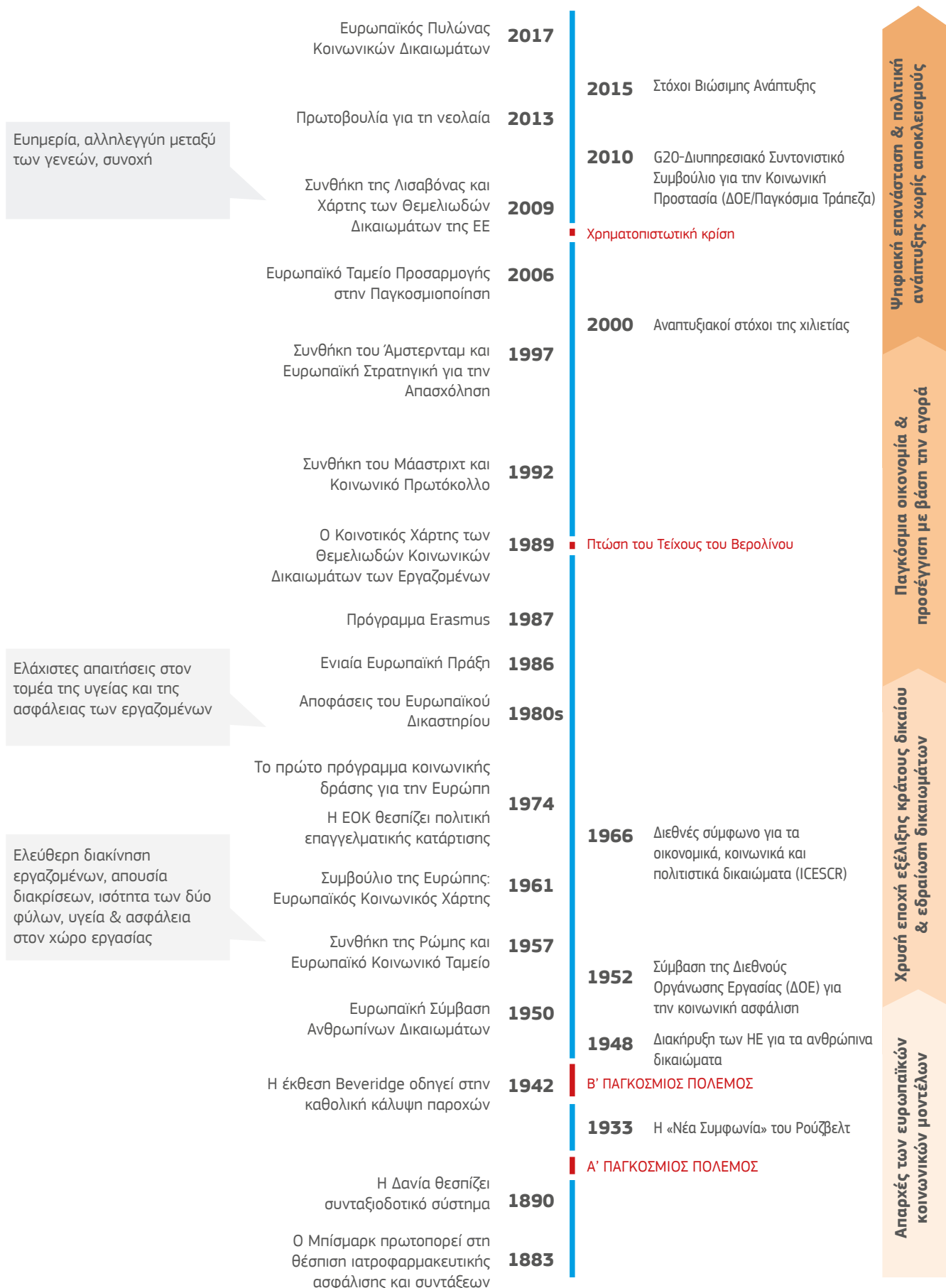

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 | ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: ΕΝΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 | ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Η ΕΠΙΛΟΓΗ

- **Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων**
- Αναβάθμιση των προτύπων υγείας και ασφάλειας στον χώρο εργασίας με την οδηγία για τους καρκινογόνους και μεταλλαξιογόνους παράγοντες
- Ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας
- Υποστήριξη της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής
- Στρατηγική δέσμευση για την ισότητα των φύλων 2016-2019
- Υποστήριξη της κινητικότητας (αναθεώρηση της οδηγίας για την απόσπαση των εργαζομένων) και τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά τη δυνατότητα μεταφοράς των οφελών
- Πρόταση για μια **ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα**
- «Διαδρομές αναβάθμισης των δεξιοτήτων» ώστε οι ενήλικες να αποκτήσουν ένα ελάχιστο επίπεδο γνώσεων ανάγνωσης, γραφής, αριθμητικής και ψηφιακών δεξιοτήτων

- **Αναδιαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου:** συστάσεις επικεντρωμένες ανά χώρα, ενίσχυση της **διάστασης της ζώνης του ευρώ**, καθώς και διεύρυνση των επαφών σε εθνικό επίπεδο με την κυβέρνηση, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών
- Ενωσιακοί και εθνικοί στόχοι για την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη μείωση της φτώχειας, την έρευνα και ανάπτυξη και την ενέργεια, και την κλιματική αλλαγή μέσω της **στρατηγικής «Ευρώπη 2020»**
- **Σχέδιο δράσης για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών**
- **Εγγυήσεις για τη νεολαία**
- **Νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων** για την Ευρώπη
- Εκστρατεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (European Agency for Safety and Health at Work-OSHA): Υγιεινοί χώροι εργασίας για όλες τις ηλικίες

Νομοθεσία

Κατευθυντήριες γραμμές

Χρηματοδότηση

Συνεργασία

- **Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία**
- **Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων**
- **Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων:** παροχή στήριξης σε περισσότερους από 1,4 εκατομμύρια νέους για πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης, μαθητείας ή εξασφάλιση θέσης εργασίας.
- **Erasmus+:** παροχή στήριξης σε περισσότερους από 9 εκατομμύρια νέους Ευρωπαίους την προηγούμενη 30ετία
- **Erasmus Pro** για τη διασυνοριακή μαθητεία
- **Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση «Ορίζων 2020»:** επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία
- **Πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI)** με σκοπό τη διευκόλυνση των μικροπιστώσεων και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- **Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας στους Απόρους (TEBA/FEAD)**
- Δημιουργία ενός **Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης**

- Μεταρρύθμιση της **τριμερούς κοινωνικής συνόδου κορυφής** και επανεστίαση στον **μακροοικονομικό διάλογο**
- **Κοινή δήλωση** του Συμβουλίου, της Επιτροπής και των κοινωνικών εταίρων για μια «νέα αρχή για τον κοινωνικό διάλογο»
- Ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων της ΕΕ στις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ (επενδύσεις, ψηφιακή ενιαία αγορά, ενέργεια)
- Ετήσια διάσκεψη για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς με **την κοινωνία των πολιτών**
- **Συνασπισμός για τις ψηφιακές δεξιότητες και τις θέσεις εργασίας**
- **Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018**
- **Τα δίκτυα αναφοράς στην υπηρεσία της αντιμετώπισης σπάνιων και πολύπλοκων ασθενειών**

